

บทที่ ๓

จริยธรรมนักประชาสัมพันธ์กับหลักสัมมาวาจาในการประชาสัมพันธ์

ในบทที่ ๓ นี้ ผู้ศึกษาวิจัยมุ่งศึกษาประเด็นจริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิทยุกระจายเสียงตลอดจนการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาในการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม ทำให้ทราบว่าหลักสัมมาวาจาในอริยมรรค ๘ นั้น เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการวิทยุ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนฟังเพื่อความเข้าใจอันดี เพราะสัมมาวาจาเป็นหลักธรรมแห่งการสื่อสารประชาสัมพันธ์ หากนักวิทยุกระจายเสียงนำสัมมาวาจา มาประกอบใช้ในการดำเนินงานทางวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ก็จะทำให้ประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับนับถือจากคนทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทที่ ๓ นี้ตามลำดับ

๓.๑ จริยธรรมของนักวิทยุกระจายเสียง

จริยธรรมของนักวิทยุกระจายเสียงหมายถึง จิตสำนึกความรับผิดชอบ คุณธรรม ศีลธรรม อันเป็นหลักในการปฏิบัติงานที่นักวิชาชีพวิทยุกระจายเสียง ควรยึดถือปฏิบัติเพื่อความสุจริตใจของสังคมส่วนรวม จริยธรรมของนักวิทยุกระจายเสียงมีดังนี้^๑

๑. มีความรับผิดชอบต่อสังคม
๒. มีความประพฤติชอบ
๓. มีความซื่อสัตย์สุจริต
๔. มีความอดทนอดกลั้น
๕. มีความยุติธรรม ปราศจากความลำเอียง
๖. ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
๗. เคารพกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของบุคคล
๘. มีเหตุผล
๙. มีความเป็นกัลยาณมิตร
๑๐. มีรสนิยมดี^๒

^๑ อีรารักษ์ โพธิ์สุวรรณ, อ่างใน, บุญทิวา ไชวศิริมนี, การพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด. วี.เจ., ๒๕๔๘.), หน้า ๒๔๑-๒๔๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗-๘.

๓.๒ จรรยาบรรณในการเสนอข่าว

เพื่อสนองสิทธิแห่งการเรียนรู้ (RiGH to know) ของประชาชน นักจัดรายการวิทยุ พึงมีความรับผิดชอบในการเสนอข่าว และความสำนึกต่อวิชาชีพของตนดังต่อไปนี้

๑. ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งรู้อยู่แก่ใจว่าเป็นเท็จไม่ว่าลักษณะใดๆ
๒. ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งทำให้ประชาชนเสียขวัญ เกิดการแตกแยกกระทบกระเทือนความมั่นคงแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างประเทศ
๓. ไม่เสนอข่าวและภาพลามกอนาจาร ซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

๔. ไม่เสนอข่าวลือและภาพไร้สาระ ชวนให้หลงเชื่อมกมาย

จริยธรรมในการเสนอข่าวของนักวิทยุกระจายเสียง คือการเสนอข่าวให้ถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก หรือกระทบกระเทือนความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และต้องเสนอข่าวที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงาม รวมทั้งไม่นำข่าวลือมานำเสนอเป็นข่าวอีกด้วย ผู้พูดในรายการวิทยุกระจายเสียง จึงต้องพูดอย่างมีความรับผิดชอบ ไม่รายงานข่าวด้วยความเท็จ ไม่พูดให้ร้ายและยุยง หรือก่อให้เกิดความแตกแยก ไม่พูดสนับสนุนทัศนคติ ที่ไม่ถูกต้องหรือข่าวลือ หลอกลวงให้ผู้ฟังมกมายไร้เหตุผล^๓ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในงานวิทยุกระจายเสียง ก็พอสรุปได้ดังนี้

๑. ความเที่ยงธรรม ความไม่ลำเอียง ความไม่มีอคติ ๔ ประการ คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง และภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

๒. ความมีมารยาท คือ “โสเจยยะ” หรืออาจารย์สมบัติ ไม่ใช่ภาษาและภาพที่ไม่สุภาพ หยาบโคลน หรือลามกอนาจาร

๓. ความรับผิดชอบ คือ “กิจญาณ” คือการรับผิดชอบต่อผลกระทบประโยชน์อันชอบธรรมของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน

๔. ความจริงใจ คือ “สัจจะ” ได้แก่ความจริงต่างๆ ไม่เจตนาให้เกิดการบิดเบือน ผิดพลาด เสแสร้ง ถ้าพลาดพลั้งต้องรีบแก้ไข

๕. ความมีเสรีภาพ คือ “ธรรมาธิปไตย” ได้แก่ เสรีภาพภายใต้ขอบเขตความถูกต้องเป็นธรรม เสรีภาพที่มีความรับผิดชอบ

๖. ความเป็นไทย คือ ไม่ยอมตกเป็นทาสของ “อภุศลมูล” ไม่ตกเป็นทาสของเงิน เพราะเขาจ้างให้ทำผิดทั้งกายและจิตใจ

๗. ความมีน้ำใจนักกีฬา คือ “สุปฏิปัตติ” รู้แพ้รู้ชนะ ไม่อาฆาต รู้จักอภัย ไม่กลั่นแกล้ง ไม่ละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น เป็นต้น

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙-๑๐.

นักประชาสัมพันธ์ที่ได้ประพฤติปฏิบัติจรรยาบรรณดังกล่าว จะเป็นเสมือนมนต์หรือคาถาที่จะคุ้มครองให้นักประชาสัมพันธ์ผู้นั้น ดำเนินการประชาสัมพันธ์ไปด้วยความมั่นคง ปลอดภัย เจริญก้าวหน้า อย่างไม่มีภัยอันตรายใดๆ มาแผ้วพานได้^๔

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นต้นแบบของนักพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ พระองค์ได้กล่าวสัมมาวาจาที่เป็นสุภาสิต อันหมายถึงวาจาดีวาจางาม พูดแล้วเกิดประโยชน์และเป็นที่รักของชนทั่วไป เพราะคำพูดของพระองค์มีพุทธานุภาพ มีความศักดิ์สิทธิ์ พูดจริงทำจริง ทรงตรัสอย่างไรก็ทำอย่างนั้น

๓.๓ สัปปริสธรรม ๗ หลักธรรมแห่งการพัฒนาตนพัฒนางาน

สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัปบุรุษ หรือ ธรรมของคนดี ธรรมของคนรักความสงบ มี ๗ ประการ^๕ คือ

๑. อัมมัญญตา การรู้จักเหตุ คือ การรู้จักวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือ หลักธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักความจริงของโลก ที่ไม่มีใครเป็นผู้กำหนดและบังคับได้ การรู้จักกฎไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีลักษณะเป็นอย่างไร ความทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ คนที่มีความทุกข์ ทำอย่างไรถึงจะหาย และคนที่ต้องการความสุขที่แท้จริง จะใช้อะไรเป็นหลักยึดในการปฏิบัติ รู้เหตุแห่งความสุข คือ ความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง หากรู้จักและเข้าใจหลักธรรมหลักปริยัติ ซึ่งนำไปสู่หลักการปฏิบัติ และหลักปฏิเวธ จะเกิดปัญญารู้แจ้งแทงตลอดในหลักสัจธรรมอย่างถ่องแท้แล้ว บุคคลนั้นจะสามารถดำเนินชีวิตทางโลกอย่างมีความสุข และเข้าถึงซึ่งมรรคผลนิพพาน อันเป็นหลักธรรมขั้นสูงสุดทางพระพุทธศาสนา

๒. อัตถัญญตา การรู้จักผล ซึ่งหมายถึง การรู้จักเหตุ การรู้จักผล ผลเกิดจากเหตุ เมื่อมีเหตุก็ย่อมมีผล หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในสมัยต้นพุทธกาลว่า ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ พระพุทธเจ้าทรงตรัสเหตุแห่งธรรมนั้น การทำความดีผลที่ได้รับคืออะไร ทำไมต้องขึ้นสวรรค์ ผลของการทำความชั่ว ทำไมต้องตกนรก เมื่อวิเคราะห์ผลของความทุกข์ ผลของความสุข ผลของความชั่ว ความดีแล้ว ย่อมตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท มีสติทุกเมื่อ และขวนขวายในธรรม

๓. อัตตัญญตา หมายถึง การรู้จักตน ความหมายตามหลักธรรม คือการวิเคราะห์ตนเอง ดีอย่างไร ชั่วอย่างไร อะไรที่เป็นตัวเป็นตน ธาตุ ๔ ชั้น ๕ มีความมั่นคงถาวรไหม เที่ยงหรือไม่เที่ยง คือเป็นผู้รู้จักตนโดยประมาณ ที่พระพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสไว้ว่า ตัวตนเราไม่เที่ยงแท้แน่นอน ย่อมแปรผันเปลี่ยนสภาพไปตามกาลเวลา เมื่อวิเคราะห์ตนเอง และมีความเข้าใจตนเอง ถึงความไม่จีรังยั่งยืนของสังขารแล้ว จะนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ เช่น หลักธรรม ศรัทธา ขอบ ศีล คือวินัย สุตะ คือความรู้ จาคะ คือการเสียสละ ปัญญา คือกระบวนการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่ เป็นต้น นำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญาและพ้นทุกข์ เมื่อรู้จักตนเองในทางธรรมดีแล้ว ในทางโลกก็ต้องรู้จักตนเองว่า มีความรู้ ความสามารถอย่างไร ไม่เย่อหยิ่ง ถือตนข่มท่าน มีฐานะอย่างไร ไม่ใช่ฐานะ

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

^๕ ที. ปา. (ไทย) ๓/๓๓๑/๓๓๓.

ตำแหน่ง หน้าที่การงานของตัวเองไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่ภาวะของตน ตามฐานานุฐานะ อันสมควร

๔. มัตตัญญูตา แปลว่า ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักพอดี หมายความว่า จะทำอะไร จะพูดอะไร จะคิดอะไร ก็ให้รู้จักประมาณ พอดี พองามไม่มาก ไม่น้อย ไม่ขาด ไม่เกิน ไม่ตึง ไม่หย่อน ไม่อ่อนปวกเปียก ไม่แข็งกร้าว ไม่เกิดโทษแก่ใคร ๆ มีแต่เกิดประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป ในกาลทุกเมื่อ ดังธรรมสุภาษิต ที่ว่า มัตตัญญูตา สทา สาธุ ความรู้จักประมาณ สำเร็จประโยชน์ในการทุกเมื่อ ฉะนั้น ท่านจึงจำกัดความรู้จักประมาณไว้ ๓ ประการคือ

๑. รู้จักประมาณตน ในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตโดยสัมมาชีพ ไม่โลภมากเกินไป คือ รู้จักพอดีเห็นควรตามฐานะภาวะของตน

๒. รู้จักประมาณในการรับ คือ รับแต่สิ่งที่ดีไม่ผิดตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และไม่ผิดศีลธรรมอันดีงามเลี้ยงชีพชอบตามหลักสัมมาอาชีวะ

๓. รู้จักประมาณในการบริโภค คือ พิจารณาเสียก่อน เว้นสิ่งที่มีโทษ บริโภค กิน ใช้สอย แต่สิ่งที่มีประโยชน์ แม้สิ่งที่มีประโยชน์นั้น ก็บริโภคแต่พอควร แก่ความต้องการของร่างกาย ให้พอดีกับฐานะและภาวะของตนเอง ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อนและไม่เบียดเบียนคนอื่น

๕. กาลัญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ รู้จักเวลา รู้จักสถานที่ หมายความว่า กาลเวลาไหนควร กาลเวลาไหนไม่ควร แล้วปฏิบัติตามกรณีกิจที่ตั้งไว้ ไม่ขาดและไม่เกิน การตรงต่อเวลาเป็นวิญญานของงาน งานบางอย่างต้องตรงเวลา หากชักช้าก็อาจทำให้เสียประโยชน์ได้ กาลเวลาที่ควรทำสิ่งนี้ แต่เอาสิ่งอื่นมาทำหรือเวลาที่ควรทำสิ่งอื่น แต่เอาสิ่งนี้มาทำก็เรียกว่าเป็นผู้ที่ไม่รู้จักกาลบุคคลที่ตรงต่อเวลาตรงต่องานรู้จักพูดตามกาลเทศะและสถานการณ์ย่อมได้รับการยกย่องและสรรเสริญจากคนทั่วไปจะทำมาค้าขายก็รุ่งโรจน์จะรับราชการก็รุ่งเรือง

๖. ปริสัญญูตา หมายความว่า ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้จักชุมชน รู้จักสังคม บริบท สังคม วัฒนธรรมประเพณี การรู้จักชุมชนในชนชั้นต่างๆ การพูด กิริยาจาจากับผู้ใหญ่อย่างหนึ่ง ผู้น้อยอย่างหนึ่ง โดยชาติ โดยวัย โดยคุณ เมื่อรู้จักชุมชนดีแล้ว เวลาไปคบค้าสมาคมกับชุมชน และใช้กิริยาจาจากให้เหมาะสมในชุมชนนั้น ๆ ก็จะได้รับ การต้อนรับอย่างดี ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพที่เป็นกันเอง

๗. บุคคลปโรปริญญูตา แปลว่า ความเป็นผู้รู้จักบุคคลผู้ยิ่งและผู้หย่อน หมายความว่า คนดีหรือไม่ดี วิธีเลือก คือ แยกบุคคลออกเป็น ๒ พวก พวกใดใคร่เห็นผู้ประเสริฐ ใคร่ฟังธรรมตั้งใจฟังจำได้ พิจารณาเนื้อความธรรมที่จำได้ รู้ทั่วถึงผลถึงเหตุแล้วปฏิบัติธรรมตามสมควร เพื่อประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น พวกนี้นับว่าดี นำสรรเสริญควรคบ ส่วนพวกที่ตรงกันข้าม เป็นคนไม่ดี นำตำหนิ ไม่ควรคบ เมื่อคัดเลือกออกเป็น ๒ พวกแล้ว ก็คบเฉพาะกับคนดี ไม่คบคนไม่ดี จึงจะเป็นคนดี ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า ยัม เว เสวติ ตาทีโส คบคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น^๖

๓.๔ หลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์

ประชาสัมพันธ์โดยยึดรูปแบบของพระพุทธเจ้า นำมาประยุกต์ปรับใช้คือ

๑. แบบสากัจฉา หรือการสนทนา วิธีนี้เป็นวิธีที่พระพุทธองค์ทรงใช้บ่อยเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้นยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยพระองค์ มักจะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่

^๖ ที. ปา. (ไทย) ๓/ ๔๐๐/๔๓๘.

สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด ซึ่งนักประชาสัมพันธ์ ในปัจจุบันสามารถนำมาประยุกต์ปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

๒. แบบบรรยาย วิธีแบบนี้จะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ กับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว การประชาสัมพันธ์สมัยนี้มีความจำเป็นอย่างมาก กับการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีนี้

๓. แบบตอบปัญหา วิธีแบบนี้จะทรงใช้กับผู้ที่มิชอบสงสัยในข้อหลักธรรมต่าง ๆ ซึ่งโดยมากเป็นผู้ที่นับถือลัทธิ และศาสนาอื่น ๆ โดยพระองค์จะทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม นักการประชาสัมพันธ์ ก็จะต้องดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี

ทั้งนี้ทั้งนั้น การประชาสัมพันธ์จะประสบผลสำเร็จตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ต้องมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะสำคัญ ๔ ประการคือ

๑. สันติสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒. สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไป

ปฏิบัติ

๓. สมุตเตชนา เร้าใจให้แก่ว้าวุ่น บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่า จะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นและย่อท้อความต่อความเหนื่อยยาก

๔. สัมปหังสนา ขโลมใจให้เข้มข้น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับการปฏิบัติ

ในปัจจุบันนี้ การประชาสัมพันธ์ก้าวหน้าและขยายตัวไปอย่างรวดเร็วตามความเจริญเติบโตของสังคมปัจจุบันและกำลังเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชนตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนและองค์กรสาธารณกุศล ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ที่ได้ทรงกล่าวไว้ว่า “การประชาสัมพันธ์นั้นเท่าที่เข้าใจเป็นงานที่กว้างขวางมาก และกิจการเกือบทุกกิจการ จะต้องประกอบด้วยการประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะตีความว่าการประชาสัมพันธ์ตามคำในตัวเอง ก็เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนหรือให้ประชาชนเข้าใจสัมพันธ์กัน” และงานกิจการต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ทั้งนั้น ตั้งแต่ด้านการทำให้คน เข้าใจในสถานการณ์จนถึงเรื่องของธุรกิจ ในด้านการค้าหรือธุรกิจนั้น ก็ต้องสร้างหรือทำ อะไรเพื่อให้คนได้ใช้หรือให้คนได้มาเป็นลูกค้า ก็จะต้องมีการประชาสัมพันธ์การแถลงทำให้ คนนิยม ถ้าเป็นไปในด้านความปลอดภัย หรือความเจริญของประเทศชาติเป็นส่วนรวมก็จะต้องให้คนทั่วไปเข้าใจว่า ทางหน่วยราชการหรือองค์การใด ทำอะไรสำหรับจุดประสงค์ใดก็เป็นการประชาสัมพันธ์...”^๗ ดังที่กล่าวมานั้น ทั้งนี้ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยการพูดด้วยหลักสัมมาวาจา

^๗ พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ คัดลอกมาจากหนังสือการประชาสัมพันธ์ ฉบับสมบูรณ์ (ปรับปรุงเพิ่มเติม), ของวิรัช ลิขิตนกุล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.), หน้า ๒.

หลักสัมมาวาจาของการประชาสัมพันธ์ที่กำลังดำเนินอยู่ด้วยนั้น มีองค์ประกอบพื้นฐานและจำเป็นอยู่ ๔ ประการด้วยกัน ดังต่อไปนี้^๘

๑. หลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์เป็นปรัชญาสังคมที่แสดงออก ในด้านการตัดสินใจ นโยบาย (Sammavaca with Public Relations is a Social Philosophy Expressed in Policy Decision) สัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์ทุกแห่งย่อมมีนโยบายในการประชาสัมพันธ์ด้วย ซึ่งจะถูกกำหนดขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อหลักสัมมาวาจาในการประชาสัมพันธ์ของพุทธศาสนิกชนนั้น ๆ ซึ่งนโยบายเหล่านี้จะครอบคลุมถึงหน้าที่ต่าง ๆ และเป็นสิ่งกำหนดความรับผิดชอบเบื้องต้นของหลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์ ดังนั้น การตัดสินใจจึงควรที่จะมุ่งที่ประชาชนและผู้บริโภคสื่อเป็นหลัก (Consumer oriented) ^๙

๒. หลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์เป็นพื้นฐานของปรัชญาสังคมแห่งการจัดการหรือการบริหาร (Sammavaca with Public Relations is Based on a Social Philosophy of Management) ในหลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์ตามแนวพุทธกับหลักการประชาสัมพันธ์สมัยใหม่

๓. หลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์เป็นการกระทำที่มีผลต่อเนื่องจากนโยบายที่เหมาะสม (Public Relations is Action Resulting from Sound Policies) การปฏิบัติงานตามนโยบายนั้น ถือเป็นความรับผิดชอบของทุกคน ที่ทุกคนจะต้องทำความเข้าใจนโยบายให้กระจ่างชัด และสามารถที่จะแสดงออกด้วยการกระทำตามความมุ่งหมายของนโยบายเหล่านั้น ดังนั้น หลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์จึง เป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคน^{๑๐} ด้วยเหตุนี้เองจะต้องพิจารณานโยบายนั้นเป็นที่เข้าใจหรือไม่ และสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมหรือไม่

๔. หลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์คือการติดต่อสื่อสาร (Sammavaca with Public Relations is Communication) การติดต่อสื่อสาร (Communication) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน^{๑๑} ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ติดต่อสื่อสาร

^๘ Bertrand R. Canfield, **Public Relations : Principles, Cases, and Problems**, 5th ed. (Homewood, Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1968.), pp. 5-10.

^๙ James Derriman, **Public Relations in Business Management**, (London: University of London Press, 1964.), p. 7.

^{๑๐} Philip Lesly, **Public Relations Handbook**, 3rd ed., (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice - Hall, 1967.), p. 3.

^{๑๑} C. David Mortenson, **Communication**, (New York: McGraw - Hill, 1972.), p. 14.

จึงเกี่ยวข้องมากต่อพฤติกรรมมนุษย์^{๑๒} และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพุทธศาสนิกชน เพราะจะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาเดินต่อไปได้ นอกจากนี้ การติดต่อสื่อสารยังช่วยในการตัดสินใจ การรับฟัง ปฏิกริยาสะท้อนกลับ รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไข วัตถุประสงค์หรือการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป^{๑๓}

จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้สัมมาวาจาจากการประชาสัมพันธ์คือการติดต่อสื่อสาร ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเผยแพร่ดำเนินไปด้วยความสะดวกราบรื่น เพราะการติดต่อสื่อสารนี้ จะช่วยกระตุ้นและชักจูงให้มีการปฏิบัติตามแผนงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓.๕ หลักสัมมาวาจาจากบุคลิกภาพของนักประชาสัมพันธ์

หลักสัมมาวาจาจากบุคลิกภาพของนักประชาสัมพันธ์ ที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ระบุถึงคุณสมบัติต่าง ๆ ซึ่งคุณสมบัติที่กล่าวมาจะเป็นคุณสมบัติทั่วไปที่นักประชาสัมพันธ์พึงมี และหากนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของนักประชาสัมพันธ์ผนวกลงไปก็จะได้บุคลิกภาพของนักประชาสัมพันธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา ดังนี้

๓.๕.๑ บุคลิกภาพของนักประชาสัมพันธ์ที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธ

นักประชาสัมพันธ์ จำเป็นต้องมีจุดสร้างความสนใจ ความประทับใจ เสริมการทำงาน ในหลาย ๆ อย่าง ดังนี้

๑. มีรูปร่างสง่า หน้าตาดีงาม และทรวดทรงดี ย่อมสามารถสร้างความสนใจประทับใจให้แก่คนที่มีความพอใจ ติดใจในความสวยงาม

๒. มีเสียงที่ไพเราะ กลมกล่อมน่าฟัง ฟังแล้วสบายหู สบายใจ เพราะเสียงที่ไพเราะ กลมกล่อมน่าฟัง สามารถสร้างความสนใจ ประทับใจแก่คนที่พอใจติดใจในเสียงที่ไพเราะตาม ความสนใจของตน

๓. มีความเรียบง่าย สมถะ ไม่หรูหรา เหมาะสมกับสถานะของตน

๔. สามารถสื่อสารติดต่อกับผู้ฟังในขณะนั้น ๆ ให้มีความสนใจ พอใจ รู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลินที่ได้ยินได้ฟังเรื่องเหล่านั้น^{๑๔}

^{๑๒} David K. Berio, *The Process of Communication*, (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1960.), p. 7.

^{๑๓} Everett M. Rogers & Rekha Agarwala - Rogers, *Communication in Organizations*, (New York: The Free Press, 1976.), p. 7.

^{๑๔} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), *พุทธวิธีในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร: แปด สิบเจ็ด จำกัด, ๒๕๔๙.), หน้า ๕๙-๖๐.

นอกจากนี้ อริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีก ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นสาเหตุของการโน้มน้าวที่สำคัญ และเป็นวิธีการที่มีผลมากที่สุดในการโน้มน้าวใจ การโน้มน้าวใจด้วยบุคลิกภาพมาจากเหตุ ๓ ประการ คือ

๑. นักประชาสัมพันธ์ต้องเป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้ง ฉียบแหลม มีไหวพริบ เชวชาญปัญญา กอปรด้วยวิจรรย์ญาณเป็นอย่างดี (intelligence) นั่นคือ ต้องมีสัมมาทิฐิ ไม่แสดงความเห็นหรือให้คำแนะนำที่เหลวไหลไร้สาระ

๒. นักประชาสัมพันธ์ต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้รับข่าวสาร มีความตั้งใจจริงที่รักษาประโยชน์ให้ (good will)

๓. นักประชาสัมพันธ์ ต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีนิสัยดี มั่นอยู่ในศีลธรรม (good character) เรียกว่า มีคุณความดี (virtue) ซึ่งแบ่งออกได้หลายประเภท ได้แก่ การรักความยุติธรรม (justice) ความกล้าหาญ (courage) การรู้จักยับยั้งชั่งใจ (temperance) ความมีใจ (gentleness) ความรอบคอบ (prudence) ความสุขุม (wisdom)^{๑๕} นอกจากนี้จะต้องมีสัมมาวาจาเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต พูดจริงทำจริง รักษาคำพูด ก็ถือได้ว่าตั้งมั่นอยู่ใน ศีลธรรมเช่นกัน

๓.๕.๒ มีความเข้าใจดีในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เรื่องพฤติกรรมของมนุษย์

นับว่าเป็นเรื่องสำคัญในการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง เพราะ มนุษย์มีความชอบและความยังไม่เหมือนกัน หรือมีความโน้มเอียงทางอารมณ์แตกต่างกัน ดังนั้น นักประชาสัมพันธ์ที่ดีจึงควรทราบถึงพฤติกรรมของมนุษย์ มี ๖ ประเภท ดังนี้

๑. กลุ่มคนที่ชอบความสวยงาม เมื่อได้พบเห็นหรือได้ฟังสิ่งที่สวยงาม จิตใจจะเบิกบาน ชุ่มชื่น และอ้อยอิ่งวนเวียนอยู่กับสิ่งนั้น

๒. กลุ่มคนที่ชอบความรวดเร็วรีบร้อนทำอะไรต้องเห็นผลโดยเร็ว เด็ดขาด ผึ่งผาย

๓. กลุ่มคนที่มีจิตใจซึมเซา ยึดตายด เหนื่อยชา ใช้ความคิดไม่ปลอดโปร่ง ทำทางเชื่อ ๆ เหม่อ ไม่ปรับปรุงตนเอง

๔. กลุ่มคนที่ชอบบูชาความเชื่อ เชื่อง่าย สนใจเป็นพิเศษกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คนวิเศษ ของวิเศษ และทำอะไรด้วยความเชื่อมั่น

๕. กลุ่มคนที่ชอบใช้ความรู้ ชอบออกหัวคิดชอบค้นคว้าและวิจัยข้อเท็จจริง

๖. กลุ่มคนที่ชอบสร้างอารมณ์ขึ้นหลอกใจตนเอง มีความวิตกกังวลใจอยู่เสมอ^{๑๖}

^{๑๕} อรรถาธิบาย ปิรันธนีโอวาท, วาทะสำคัญของไทยและการวิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.), หน้า ๑๐.

^{๑๖} ทองขาว พ่วงรอดพันธุ์, วาทกรรม : ศิลปะและหลักการพูดในที่ชุมนุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬารัตนการ, ๒๕๓๒.), หน้า ๕๑-๕๒.

นอกจากนี้ นักประชาสัมพันธ์ยังต้องทราบองค์ประกอบของผู้รับสารซึ่งก็คือ กลุ่มชาวพุทธนั่นเอง โดยแบ่งผู้รับสารออกเป็น ๔ กลุ่ม^{๑๗} โดยเปรียบเทียบเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า ได้แก่

๑. กลุ่มบัวพ้นน้ำ เมื่อได้รับแสงอาทิตย์ จะแย้มบานทันที กลุ่มนี้เปรียบเสมือนผู้มีปัญญาเฉียบแหลม มีการศึกษาดีแล้วไม่ต้องการเนื้อหาหรือการอธิบายอะไรมาก เพียงแต่ยก หัวข้อก็สามารถรู้ได้

๒. กลุ่มบัวได้ผิวน้ำ เพียงรอวันจะโผล่พ้นน้ำขึ้นมารับแสงอาทิตย์แล้วแย้มบานในวันรุ่งขึ้น เปรียบเสมือนผู้มีปัญญามากอยู่แล้ว ให้ข้อมูลข่าวสารเพียงเล็กน้อยก็เข้าใจได้ยังประโยชน์ให้สำเร็จ

๓. กลุ่มบัวที่จมอยู่กลางน้ำ มีโอกาสที่จะโผล่ขึ้นมาพ้นน้ำเพื่อรับแสงอาทิตย์แล้วแย้มบานได้ซึ่งเปรียบเสมือนกลุ่มคนที่มีปัญญานานกลาง หากประคับประคองดี ๆ ก็มีโอกาสนจะประสบความสำเร็จในชีวิตก็มีมาก การสื่อสารกับกลุ่มนี้ต้องละเอียดอ่อน เนื้อหาต้องตรงประเด็นชัดเจน และถูกต้อง เพราะกลุ่มนี้ไม่เปลี่ยนแปลงอะไรง่าย ๆ

๔. กลุ่มบัวในโคลนตม คือ บัวที่ยังเป็นหน่อ ยังไม่โผล่พ้นโคลนตมขึ้นมา โอกาสที่จะเป็นอาหารของปลาและเต่าก็มีอยู่มาก เปรียบเสมือนกลุ่มผู้รับสารที่มีปัญหาที่บ่มเพาะด้วยอวิชชา คือ ความไม่รู้แจ้ง การสื่อสารกับบุคคลกลุ่มนี้ต้องออกแรงมากจึงประสบความสำเร็จ หรือบางครั้งอาจต้องเลิกกันไปเลย ๆ กลุ่มนี้จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรง่าย ๆ หรือไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเลย

มีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอีกเรื่องหนึ่งคือหลักสัมมาวาจา กับประชาสัมพันธ์ซึ่งจะช่วยให้ นักประชาสัมพันธ์มีบุคลิกภาพ ตรงตามที่กลุ่มประชาชนต้องการเพราะคนในโลกนี้ถือเอาคุณสมบัติต่าง ๆ กันเป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิดความเชื่อความเลื่อมใส มี ๔ ประการคือ

๑. ผู้ที่ถือประมาณในรูปบุคคลที่มองเห็นรูปร่าง สวยงาม ทรวดทรงดี อวัยวะสมส่วน ท่าทางสง่า สมบูรณ์พร้อม จึงชอบใจ เลื่อมใส น้อมจิตที่จะเชื่อถือ

๒. ผู้ที่ถือประมาณในการฟังบุคคลที่ได้ยิน ได้ฟังเสียงสรรเสริญเกียรติคุณ หรือเสียงพูดที่ไพเราะ จึงชอบใจ เลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ

๓. ผู้ที่ถือประมาณในความคร่ำ หรือเศร้าหมอง บุคคลที่มองเห็นสิ่งของเครื่องใช้ ความเป็นอยู่ที่เศร้าหมอง หรือมองเห็นการกระทำคร่ำครึเป็นทุรกิริยา ประพฤติเคร่งครัด เข้มงวดขูดเกลียดจนจึงชอบใจ เลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ

๔. บุคคลที่พิจารณาด้วยปัญญาเห็นสารธรรม หรือการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงชอบใจเลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ^{๑๘}

๓.๕.๓ มีความสามารถในการใช้ภาษา

^{๑๗} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๘๓/๓๐๗-๓๐๘.

^{๑๘} อรรถวรณ์ ปิณฑนโรวาท, วาทะสำคัญของไทยและการวิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.), หน้า ๕๐-๕๓.

หลักสัมมาวาจากับการประชาสัมพันธ์นั้น ผู้พูดต้องมีความสามารถดังนี้

๑. ความกระจ่างชัดของภาษา โดยภาษาที่ใช้ต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ หรือก่อให้เกิดความลึกลับ นั่นคือ ภาษาที่ใช้ต้องมีลักษณะต่อไปนี้

๑.๑. ถูกต้องชัดเจน คือ ใช้ถ้อยคำที่ถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้สึกของนักประชาสัมพันธ์ได้ดี มีความหมายแจ่มชัดและมีความสัมพันธ์กับคำอื่นๆ ได้กลมกลืนสมเหตุสมผล ชวนฟัง

๑.๒. ใช้คำชี้เฉพาะและก่อให้เกิดความเข้าใจได้ดี ไม่ใช่ถ้อยคำที่เป็นนามธรรมฟังแล้วงง หรือตีความไม่ได้โดยยึดความรู้และภูมิหลังของประชาชนเป็นสำคัญ

๑.๓. ไม่ใช่คำที่ไม่จำเป็น หรือคำคุณศัพท์ที่ให้รายละเอียดที่ไม่สำคัญ เพราะจะทำให้ความไม่กระชับและเยิ่นเย้อ

๑.๔. สร้างความสมเหตุสมผล ด้วยการให้เหตุผลกล่าวอ้างหรือแสดงลำดับความ และเหตุการณ์อย่างถูกต้องเข้าใจได้ดี อันเกิดจากความสามารถในการเลือกใช้ภาษาและแต่งประโยคที่ไพเราะและชัดเจน

๒. การใช้ภาษาที่ทำให้ประชาชนมองเห็นภาพ ด้วยการเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย หรือยกตัวอย่างกับสิ่งที่ประชาชนรู้จักและคุ้นเคย สามารถพูดสร้างสีสันและบรรยากาศให้พุทธศาสนิกชนวาดภาพตามไปได้จากการฟัง

๓. ใช้การย้ำคำ หรือข้อความเพื่อย้ำจุดเด่นหรือความสำคัญของเนื้อหาด้วยการให้พุทธศาสนิกชนรับและเข้าใจในประเด็นสำคัญหรือแก่นของเนื้อหาให้ได้

๔. ความเหมาะสมของการใช้ภาษา นั่นคือ ใช้ภาษาให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ ความรู้ และทัศนคติของพุทธศาสนิกชน ด้วยสัมมาวาจาที่เหมาะสมกับพุทธศาสนิกชนอาจทำได้

๔.๑. ใช้คำสรรพนามที่สร้างความใกล้ชิดเป็นกันเอง แต่สุภาพ

๔.๒. ใช้การตั้งคำถามเพื่อให้พุทธศาสนิกชนสนใจและเกิดความรู้สึกร่วม

๔.๓. กล่าวถึงหรือยกตัวอย่างในเรื่องที่ประชาชนมีส่วนร่วม มีประสบการณ์

๔.๔. หากผู้ประชาสัมพันธ์ต้องการสร้างความรู้สึกร่วม ด้วยการสร้างสถานการณ์ ควรสร้างสถานการณ์ในเรื่องที่เป็นไปได้ และเกิดขึ้นได้สำหรับพุทธศาสนิกชนกลุ่มนั้น ๆ

๔.๕. ระบุงการใช้ภาษาที่อาจสร้างความเข้าใจผิดในกลุ่มพุทธศาสนิกชนนั้น โดยเฉพาะ การทำให้เกิดความรู้สึกว่าถูกเหยียดหยามไม่ให้เกียรติ^{๑๙}

นอกจากนี้นักประชาสัมพันธ์ยังต้องเป็นผู้มีลีลาการพูดที่ดีด้วย ซึ่งอริสโตเติลได้กล่าวถึงลักษณะของลีลาการพูดที่ดีว่า^{๒๐}

^{๑๙} ทองขาว พ่วงรอดพันธุ์, วาทการ: ศิลปะและหลักการพูดในที่ชุมนุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬารัชมงคล, ๒๕๓๒.), หน้า ๓๒-๓๕.

๑. ความชัดเจนของภาษา (clarity) นักประสาสัมพันธควรใช้คำพูดที่หายาก คำประสม และศัพท์บัญญัติเองให้น้อยที่สุด และใช้การเปรียบเทียบอุปมา (metaphor) แทนเพราะทำให้ลีลาชัดเจนและน่าฟังขึ้นมาก

๒. การใช้สำนวนที่ถูกต้อง (purity) ลีลาที่สละสลวยเกิดจากการใช้คำเชื่อมที่เหมาะสม นอกจากนี้ สำนวนที่ถูกต้องยังหมายถึงภาษาที่ไม่คลุมเครือ และการหยุดเว้นวรรคที่ถูกต้อง

๓. การใช้ภาษาที่ประทับใจ (impressiveness) คือ ภาษาที่บรรยายแทนที่จะกล่าวสั้น ๆ เพียงคำเดียวหรือสองคำ แต่ในกรณีที่ต้องการความแม่นยำ การเรียกชื่อจะได้ผลมากกว่า การใช้อุปมาหรือคำขยายก็ช่วยให้เกิดความประทับใจขึ้น อนึ่ง ภาษาจะประทับใจถ้าบางครั้งใช้ พหูพจน์แทนเอกพจน์ การใช้ข้อความนิเสธ (negative) จะน่าสนใจมากกว่าข้อความบอกเล่าธรรมดา

๔. ความเหมาะสมของภาษา (propriety) ภาษาจะเหมาะสมที่จะนำไปสู่ลีลาที่ดีได้ก็ต่อเมื่อได้แสดงอารมณ์ที่ผสมกลมกลืนไปกับเนื้อเรื่อง เช่น เนื้อเรื่องที่มีสาระสำคัญจะไม่ใช้ลีลาเป็นเล่น และในทำนองเดียวกันเนื้อหาสาระที่ไม่สำคัญก็ใช้ลีลาธรรมดา ความเหมาะสมของภาษา ที่เข้าถึงอารมณ์ของคนฟัง จะทำให้คนฟังเชื่อในข้อเท็จจริงของผู้พูดไม่ว่าจะจริงหรือไม่ก็ตาม

นอกจากนี้ ภาษาที่เหมาะสมยังหมายถึงภาษาที่ใช้ให้เหมาะกับพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่น ซึ่งพุทธศาสนิกชนต่างคนต่างก็มีอายุ เพศ เชื้อชาติ อาชีพ นิสัยที่แตกต่างกันออกไป อริสโตเติลได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า น้ำเสียง ถ้อยคำ และท่าทางต้องให้เหมาะสมจะได้สัดส่วนกัน ซึ่งหมายความว่าถ้าถ้อยคำนั้น รุนแรง ต้องระวังอย่าให้น้ำเสียงและท่าทางรุนแรงจนดูเหมือนผู้พูดกำลังแสร้งทำหรือเล่นละคร ในอีกกรณีหนึ่ง ถ้าถ้อยคำอ่อนหวานละมุนละม่อม แล้วพูดด้วยน้ำเสียงแข็งกร้าว หรือถ้อยคำแข็งกร้าวแล้วพูดด้วยน้ำเสียงละมุนละม่อม ผู้ฟังก็จะไม่เชื่อถือเช่นกัน

๕. ความมีชีวิตของภาษา (liveliness) ภาษาจะมีชีวิตได้โดยการใช้อุปมา ซึ่งจะต้องเป็นอุปมาที่ใช้กันบ่อย นอกจากนี้ภาษาจะมีชีวิตได้โดยการให้ผู้ฟังสรุปเอาเอง และการเรียบเรียงข้อความให้กลับความกัน แต่ได้ความหมายคมคาย (antithesis) และการใช้กิริยาที่แสดง อาการเคลื่อนไหวจะทำให้ภาษามีชีวิต ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการณ์นั้นกำลังเกิดขึ้นต่อหน้า (actuality) เช่น “ธนูแห่งความโกรธแค้นของชาวเปอร์เซียแหวกอากาศอย่างรวดเร็วมุ่งปักอกศัตรูที่ จูโจมบุกรุก”

อริสโตเติลกล่าวว่า ลีลาการเขียนนั้นมีความสละสลวยมากกว่าลีลาการพูด ในกรณีที่เป็นการพูดเรื่องที่มีองได้หลายทัศนะ (controversial) ควรจะมีการพูดที่เร้าอารมณ์เห็นจริงเห็นจัง การใช้อารมณ์ขันเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง มิฉะนั้นผู้พูดจะเป็นที่น่าขบขันแก่ผู้ฟัง

๓.๕.๔ ต้องเป็นผู้คงแก่เรียน

หลักสัมมาวาจาจากการประชาสัมพันธ์คือต้องเป็นผู้คงแก่เรียน มีดังนี้

๑. เล่าเรียนสลับฟังไว้มาก เพราะปัจจุบันวิทยาการต่าง ๆ เจริญก้าวหน้ามากข่าวสาร ต่าง ๆ ส่งถึงกันอย่างรวดเร็ว ถ้านักประชาสัมพันธ์ไม่ค่อยติดตามเหตุการณ์ หรือรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ก็จะ กลายเป็นล้าสมัย หรือที่เรียกว่า เชย ไปทันที

๒. ทรงจำ เมื่อได้รู้ ได้เห็น ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว ก็ต้องจำเอาไว้ให้แม่นยำ เพราะ ความจำถือว่าเป็นเครื่องมืออันวิเศษสุด เพราะหากว่าอ่านมาก ฟังมาก ค้นคว้ามาก แต่จำอะไรไม่ได้ เลยก็ไร้ประโยชน์

๓. ท่องให้คล่องปากเมื่อจำได้แล้ว ก็ต้องท่องหรือพูดให้คล่องปากจนเกิดความ คล่องแคล่วชัดเจน

๔. ฟังให้เข้าใจ คือ ใส่ใจ นึกคิดพิจารณาจนเข้าใจ นึกถึงครั้งใด ก็ปรากฏให้เห็นสว่าง

๕. เข้าใจลึกซึ้ง คือ เรื่องที่รู้ ที่คิด ที่จำมาได้นั้นต้องเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างแจ่มแจ้ง มองเห็น ประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในส่วนเนื้อหาและความและเหตุผล^{๒๑}

๓.๕.๕ มีลักษณะของความเป็นทูต

หลักสัมมาวาจาจากการประชาสัมพันธ์ในลักษณะของความเป็นทูต โดยมีคุณลักษณะ ๘ ประการ ดังนี้

๑. เป็นผู้ฟังเป็น มีความพร้อมที่จะฟังคำพูดของคนอื่น สามารถจับประเด็น สรุป ประเด็น ของเรื่องที่ได้ยินได้ฟังมา ได้ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของเรื่องนั้น ๆ

๒. มีความสามารถให้คนอื่นยอมรับฟังคำพูดของตน ด้วยความสนใจ ตั้งใจ

๓. เรียนดี มีความสามารถจับประเด็นเนื้อหาของเรื่องที่สนทนากันในขณะนั้น ๆ รวมถึง การศึกษาในเรื่องนั้น ๆ อันเป็นพื้นฐานมาก่อน เช่น การเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะแสดงสนทนา อภิปราย หรือเจรจา

๔. มีความทรงจำแม่นยำในเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเรื่องอดีตไกล อดีตใกล้ เหตุหลัก เหตุ รอง ปัจจัยประกอบต่าง ๆ ในเรื่องนั้น ๆ

๕. รู้เรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีความฉลาดในเหตุผล ทางเสื่อม ทางเจริญ มีอุบายวิธีที่จะ หลีกเลี่ยงทางเสื่อมมาดำเนินในทางเจริญ จนกลายเป็นไหวพริบปฏิภาณที่เรียกว่า เฉลียวฉลาด

๖. สามารถให้คนอื่นรู้ตาม เห็นตามได้นั้นคือ สามารถทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายจนผู้ฟัง ยอมรับนับถือ ศรัทธา มีความยินยอมพร้อมใจจะทำตาม เชื่อ ตกลง ตามสมควรแก่กรณี

๗. ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์ คือ ฉลาดในทางเสื่อม ทางเจริญ มี อุบายวิธีในการจัดการกับเรื่องนั้น ๆ จนเกิดผลดีงามตามที่ตนต้องการ

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

๘. มีความอดทนอดกลั้น แม้จะเจอกับอาการก้าวร้าว รุนแรงก็ไม่นำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน เพราะถ้าทำเช่นนั้น ทุกอย่างจะล้มเหลวไม่เกิดผลตามที่ตนต้องการ นั่นคือ การทำผู้ฟังให้เป็นมิตร โดยตนเองเป็นมิตรกับเขาก่อน ความเป็นมิตรไมตรีกันจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดผลดีงามประสานประโยชน์กัน

๓.๕.๖ สามารถทำหน้าที่เป็นครูหรือผู้สั่งสอนแนะนำได้

ก่อนที่นักประชาสัมพันธ์จะสั่งสอนหรือแนะนำบุคคลอื่นควรที่จะต้องรู้ประเภทของบุคคล ๔ ประเภท ดังนี้

๑. บุคคลที่สามารถรู้และเข้าใจได้ทันทีที่เพียงแค่อธิบายถึงหัวข้อเท่านั้น
๒. บุคคลที่สามารถรู้และเข้าใจได้เพียงแค่อธิบายขยายความเท่านั้น
๓. บุคคลที่สามารถจะชี้แจงแนะนำให้เข้าใจได้ต่อไป
๔. บุคคลที่ไม่สามารถรู้และเข้าใจในสิ่งที่อยากจะอธิบายได้

๓.๕.๗ มีลักษณะของมิตรที่ดีหรือมิตรแท้

มีลักษณะของมิตรที่ดีหรือมิตรแท้คือ เป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ซึ่งลักษณะของมิตรแท้มี ๗ ประการ คือ

๑. มีความน่ารัก น่าคบหา สบายใจที่จะพูดคุยด้วย มีความสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไตร่ถาม
๒. มีความน่าเคารพ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้ ๆ
๓. มีความน่ายกย่อง มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุง ตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเอ่ยนามด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ
๔. รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
๕. อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม คำเสนอ และวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว
๖. สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
๗. ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย^{๒๒}

๓.๕.๘ เป็นคนดีมีจริยธรรม

เป็นคนดีมีจริยธรรม ซึ่งคุณสมบัติของคนดีมี ๗ ประการ คือ

๑. เป็นผู้รู้หลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะประชาสัมพันธ์ รู้แจ้งแทงตลอดทฤษฎี และปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตน

^{๒๒} อัง.สตุตทก. ๒๓/๓๔/๓๓.

๒. รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ที่แน่นอนชัดเจน (Goal Oriented)

๓. รู้จักตนเอง การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อรู้จักตนเองดีแล้วจะนำไปสู่การยอมรับตน (Self Acceptance) แล้วจะเปิดเผยตน (Self Disclosure) สามารถสื่อสารภายในตนได้ อย่างดียิ่งผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนได้ดีจะเป็นคนที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และมี วิจารณ์ญาณที่สุรอบรอบคอบ มีเหตุผล ทำให้การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. รู้จักความพอดี การประชาสัมพันธ์บางอย่างหากมากเกินไป ประชาชนก็รับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอการรู้จักประมาณในการประชาสัมพันธ์ (Frequency) คือไม่ประชาสัมพันธ์ซ้ำซากมากเกินไปหรือน้อยเกินไป จึงเป็นคุณสมบัติประการสำคัญอีกประการหนึ่ง ของนักประชาสัมพันธ์

๕. รู้จักเวลา นักประชาสัมพันธ์ต้องรู้จักเวลาในการประชาสัมพันธ์ว่าเวลาไหนควร เวลาไหนไม่ควร หากนักประชาสัมพันธ์ไม่รู้จักเวลาในการประชาสัมพันธ์ แม้ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ภายในตน การประชาสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือการประชาสัมพันธ์มวลชนย่อมมี ประสิทธิภาพลดลง

๖. รู้จักสังคม นักประชาสัมพันธ์ต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มประชาชน การประชาสัมพันธ์จึงจะประสบความสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไร การประชาสัมพันธ์ยิ่งมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

๗. รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล ว่าประชาชนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง มีจิตอัธยาศัย มีศักยภาพในการรับรู้มากน้อยแค่ไหนเพียงใด การที่ นักประชาสัมพันธ์รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะประชาชนได้^{๒๓}

๓.๕.๙ ต้องเป็นผู้มีอิทธิบาท ๔

เพราะจะทำให้การประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จ โดยมีลักษณะดังนี้

๑. ต้องมีใจรัก คือ ความพอใจและความต้องการที่จะใฝ่ใจรัก จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. มีความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความเหมาะสม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดถอย

๓. ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไป

๔. มีความไตร่ตรอง หรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง^{๒๔}

^{๒๓} พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ (ประสิทธิ์ พรหมรังสี) ,วิชาการเทศนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒.), หน้า ๕๖-๕๗.

๓.๕.๑๐ มีความรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

๑. มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา ขอบเขตของกฎเกณฑ์และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจน ตลอดจนรู้ขีดความสามารถของบุคคลที่มีพัฒนาการอยู่ในระดับต่าง ๆ
๒. มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างดี
๓. รู้วิธีการและกลวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะนำเข้าสู่เป้าหมายที่ต้องการ
๔. มีความรู้ในวิชาสรีรวิทยา และจิตวิทยา เพื่อให้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลต่าง ๆ และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเหล่านั้นเพื่อเป็นเครื่องเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
๕. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความโน้มเอียง แนวความสนใจและความถนัดโดยธรรมชาติ
๖. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านระดับสติปัญญา ความสามารถ พัฒนาการด้านต่าง ๆ และความพร้อมที่จะรับรู้
๗. รู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมเพิ่มพูนผลสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ และรู้จักใช้เทคนิคต่าง ๆ มาแก้ไขหรือส่งเสริมกับงานประชาสัมพันธ์ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี
๘. รู้ประวัติพื้นเพเดิม และประสบการณ์ในอดีตของบุคคลหรือกลุ่มประชาชน
๙. พิจารณาสังเกตกลุ่มบุคคลหรือประชาชนในขณะที่เขามีบทบาทอยู่ในชีวิตจริง ภายในกลุ่มชนหรือสังคม สามารถรู้เท่าทัน และเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาเหล่านั้นแสดงออกในขณะนั้น ๆ ว่าเป็นผู้มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร มองเห็นสาเหตุแห่งปัญหานั้น และพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือแก้ไขได้ทันที^{๒๔}
๑๐. รู้ชัดเข้าใจแจ่มแจ้งและแน่ใจว่าผลสัมฤทธิ์ที่เป็นจุดหมายนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร และตนเองสามารถกระทำผลสัมฤทธิ์นั้นให้เกิดขึ้นได้จริงด้วย

๓.๕.๑๑ มีปัญญาแตกฉานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. มีความเข้าใจแจ่มแจ้งในความหมายของถ้อยคำหรือข้อความต่าง ๆ และสามารถอธิบายแยกแยะออกไปได้ แม้ได้เห็นเหตุใด ๆ ก็สามารถคิดเชื่อมโยงถึงผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้
๒. มีความเข้าใจแจ่มแจ้งในถ้อยคำหรือข้อความต่าง ๆ และสามารถจับใจความคำอธิบายมาตั้งเป็นหัวข้อได้ เมื่อมองเห็นผลต่าง ๆ ที่ปรากฏก็สามารถสืบกลับไปหาเหตุได้

^{๒๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗.

^{๒๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอเอ็น จีการพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๒.), หน้า ๑๔-๑๗.

๓. มีความรู้แตกฉานในภาษา เช่น รู้ภาษาต่าง ๆ และรู้จักใช้ถ้อยคำชี้แจงให้คนอื่นเข้าใจ และเห็นตามได้

๔. มีไหวพริบ เข้าใจคิดเหตุผลได้เหมาะสมทันการ และมีความรู้ความเข้าใจชัดในความรู้อย่างต่าง ๆ ว่ามีแหล่งที่มา มีประโยชน์อย่างไร นอกจากนั้นยังสามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหลาย เข้าด้วยกันได้และสร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ได้

๓.๖ หลักสัมมาวาจาจากคุณลักษณะของนักประชาสัมพันธ์

การจะใช้หลักสัมมาวาจาจากคุณลักษณะของนักประชาสัมพันธ์นั้น สำหรับตัวผู้ที่เป็นนักประชาสัมพันธ์เองต้องมีคุณลักษณะที่มีหลักธรรมประจำใจหลัก ๆ ในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ปัจจัยหนึ่งที่นับว่ามีความสำคัญยิ่งจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ และมีคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการประชาสัมพันธ์ ในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสรรค์และรักษาความสัมพันธ์อันดี ด้วยหลักธรรมคือ

ก. กัลยาณมิตรธรรม^{๒๖} หมายถึง องค์คุณของกัลยาณมิตร คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ มีลักษณะ ๗ ประการคือ

๑. ปิโย หมายถึง น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ขวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

๒. ครุ หมายถึง น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

๓. ภาวนีโย หมายถึง น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ

๔. วตฺตา จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจนฺทฺขโม หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเสนอ และวิพากษ์วิจารณ์อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว

๖. คมฺภีรฺยจฺจ กถํ กตฺตา หมายถึง แกล้งเรื่องล้าลึกได้สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๗. โน จฏฺฐาเน นิโยชเย หมายถึง ไม่ชักนำในฐานคือไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

^{๒๖} อ.ส.ต.ด.ก. ๒๓/๓๔/๓๓., พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗., (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.), หน้า ๒๐๔.

ข. คุณสมบัติของทูต

คุณลักษณะของบุคคลที่ควรไปเป็นทูตได้ มี ๘ ประการ ดังนี้ ๑. รู้จักฟัง ๒. สามารถพูดให้ผู้อื่นฟังได้ ๓. ใฝ่ศึกษา ๔. ทรงจำได้ดี ๕. เป็นผู้รู้ได้เข้าใจชัด ๖. สามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ๗. เป็นผู้ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ๘. ไม่ก่อความทะเลาะวิวาท

ค. พหุสูตร

พหุสูตร แปลว่า ผู้ได้เรียนรู้มากหรือคงแก่เรียนประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

๑. พหุสูตรา แปลว่า ฟังมาก คือ ได้เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก

๒. ธตา แปลว่า จำได้ คือ จับหลักหรือสาระได้ทรงจำความไว้มั่นยำ

๓. วจสา ปริจิตา แปลว่า คล่องปาก คือ ท่องบ่นหรือใช้พูดอยู่เสมอจนแคล่วคล่องจัดเจน

๔. มนसानุเปกขิตา แปลว่า เพ่งขึ้นใจ คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนเจนใจ นึกถึงครั้งใดก็ปรากฏเนื้อความสว่างชัด

๕. ทิฏฐยา สุปฏิวิทธา แปลว่า แทงตลอดดีด้วยทิวฐิ คือ มีความเข้าใจลึกซึ้งมองเห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล^{๒๗}

ก. บัว ๓ เหล่า

ในที่นี้จะนำไปเทียบกับบุคคล ๔ ประเภท ดังนี้

๑. อุคฆฏิตัญญ คือ ผู้ที่พอยกหัวข้อก็รู้ ผู้รู้เข้าใจได้ฉับพลัน แต่พอท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง

๒. วิปจิตัญญ คือ ผู้รู้ต่อเมื่อขยายความผู้รู้เข้าใจได้ต่อเมื่อท่านอธิบายความพิสดารออกไป

๓. เนยย คือ ผู้ที่พอจะแนะนำได้ ผู้ที่พอจะค่อยชี้แจงแนะนำให้เข้าใจได้ด้วยวิธีการฝึกสอนอบรมต่อไป

๔. ปทปรมะ คือ ผู้มีบทเป็นอย่างยิ่ง ผู้ับปัญญา สอนให้รู้ได้แต่เพียงตัวบทคือ พยัญชนะหรือถ้อยคำ ไม่อาจเข้าใจรรถคือความหมาย^{๒๘}

๓.๗ หลักธรรมทั่วไปกับการประชาสัมพันธ์

๑. การประยุกต์หลักธรรมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จออกประกาศพระศาสนา พระองค์ได้ทรงพิจารณาถึงระดับความสามารถของบุคคลไว้ ดังนี้

เหล่าสัตว์ที่มีธุลีในดวงตาน้อยก็มี ที่มีกิเลสในดวงตามากก็มี ที่มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี ที่มีอินทรีย์อ่อนก็มี ที่มีอาการดีก็มี มีอาการ'ทรามก็มี ที่จะสอนให้รู้ได้ง่ายก็มี ที่จะสอนให้รู้ได้ ยากก็มี บางพวกที่ตระหนักรู้ถึงโทษภัยในโลกอยู่ก็มี ทั้งนี้อุปมาเหมือนดังในกอบูบล กอ ประทุม หรือกอ

^{๒๗} อภ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๘๗/๑๒๙.

^{๒๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๙/๑๔.

บุญทริก^{๒๙}

ก. บัว ๓ เหล่าพระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบกับบุคคล ๔ ประเภท ดังนี้

๑. อุคฆฏิตถณ คือ ผู้ที่พอยกหัวข้อก็รู้ ผู้รู้เข้าใจได้ฉับพลัน แต่พอนานยกหัวข้อขึ้นแสดง

๒. วิปจิตถณ คือ ผู้รู้ต่อเมื่อขยายความ ผู้รู้เข้าใจได้ ต่อเมื่อท่านอธิบายความพิสดารออกไป

๓. เนยย คือ ผู้ที่พอจะแนะนำได้ ผู้ที่พอจะค่อยชี้แจงแนะนำให้เข้าใจได้ด้วย วิธีการฝึกสอนอบรมต่อไป

๔. ปทปรม คือ ผู้มีบทเป็นอย่างยิ่ง ผู้แก้ปัญหา สอนให้รู้ได้แต่เพียงตัวบทคือ พยัญชนะหรือถ้อยคำ ไม่อาจเข้าใจรรถคือความหมาย^{๓๐}

ข. จริต ๖

บุคลิกภาพหรือสภาพนิสัยเฉพาะคนหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า จริต หรือ จริยา^{๓๑} ซึ่งมีความหมายว่า ความประพฤติปกติ ความประพฤติซึ่งหนักไปทางใดทางหนึ่งอันเป็น ปกติประจำอยู่ในสันดาน พื้นเพของจิต อุปนิสัย พื้นนิสัย แบบหรือประเภทใหญ่ ๆ แห่งพฤติกรรม ของคน มี ๖ ประเภท คือ

๑. รากจริต หมายถึง ผู้มีรากะเป็นความประพฤติปกติ ประพฤติหนักไปทางรักสวयรัก

๒. โทสจริต หมายถึง ผู้มีโทสะเป็นความประพฤติปกติ ประพฤติหนักไปทางใจร้อนหงุดหงิด

๓. โมหจริต หมายถึง ผู้มีโมหะเป็นความประพฤติปกติ ประพฤติหนักไปทางเขลา เงาซึ่มเงื่องง งมงาย

๔. สัทธาจริต หมายถึง ผู้มีศรัทธาเป็นความประพฤติปกติ ประพฤติหนักไปทางมีจิตซาบซึ้ง ชื่นบาน น้อมใจ เลื่อมใสโดยง่าย

๕. พุทธิจริต หรือ ญาณจริต หมายถึง ผู้มีความรู้เป็นความประพฤติปกติ ประพฤติหนักไปทางใช้ความคิดพิจารณา

๖. วิตกจริต หมายถึง ผู้มีวิตกเป็นความประพฤติปกติ ประพฤติหนักไปทางนึกคิดจับจดฟุ้งซ่าน^{๓๒}

ค. ปมาณิก

^{๒๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๙/๑๔.

^{๓๐} อง. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๓๓/๑๘๓., อภิ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๐๘/๑๘๕.

^{๓๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗., (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.), หน้า ๒๖๒.

^{๓๒} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๗๒๗/๔๓๕., ขุ.จ. (ไทย) ๓๐/๔๒๙/๒๔๒.

ปมาณิก หมายถึง บุคคลที่ถือประมาณต่าง ๆ กัน คนในโลกผู้ถือเอาคุณสมบัติต่าง ๆ กัน เป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิดความเชื่อถือความเลื่อมใส มี ๔ ประการ คือ

๑. รูปประมาณ หมายถึง ผู้ถือประมาณในรูป บุคคลที่มองเห็นรูปร่างสวยงามทรนตรงดี อวัยวะสมส่วน ท่าทางสง่างาม สมบูรณ์พร้อม จึงชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ

๒. โโฆษประมาณ หมายถึง ผู้ถือประมาณในเสียง บุคคลที่ได้ยินได้ฟังเสียงสรรเสริญเกียรติคุณหรือเสียงพูดจาที่ไพเราะ จึงชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ

๓. ภูษประมาณ หมายถึง ผู้ถือประมาณในความคร่ำหรือเศร้าหมอง บุคคลที่มองเห็นสิ่งของเครื่องใช้ ความเป็นอยู่ที่เศร้าหมอง เช่น จีวรคร่ำๆ เป็นต้น หรือมองเห็นการกระทำ คร่ำเครียด เป็นทุกรกิจยา ประพฤติเคร่งครัดเข้มงวดขูดเกลาคตนจึงชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ

๔. ธรรมประมาณ หมายถึง ผู้ถือประมาณในธรรม บุคคลที่พิจารณาด้วยปัญญาเห็นสารธรรมหรือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ^{๓๓}

๓.๘ คุณธรรมของนักประชาสัมพันธ์

นักประชาสัมพันธ์ที่ดีต้องเป็นผู้มีอิทธิบาท ๔ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จประจำใจเสมอ เพราะจะทำให้การประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จ โดยมีลักษณะดังนี้

๑. ต้องมีใจรัก คือ ความพอใจและความต้องการที่จะทำ ไฟใจรักจะทำให้สิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. มีความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความเหมาะสม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย

๓. ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ไปมีเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง^{๓๔}

นอกจากนี้ยังต้องมีคุณธรรมอื่น ๆ ประกอบอีก อาทิเช่น มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพตน เสียสละ อดทน เพื่อรักษามาตรฐานและพัฒนาการแห่งวิชาชีพอย่าง สมศักดิ์ศรี ศรัทธาในหน้าที่และมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร สามัคคี เอื้ออาทร และเกื้อกูลระหว่างผู้ร่วมวิชาชีพเดียวกัน ให้ความสำคัญในการรักษาความลับ และเคารพสิทธิส่วนบุคคล คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและรับผิดชอบต่อสังคมเป็นนิจ นำเสนอเนื้อหาอย่างสุจริตใจ และรักษาวัฒนธรรมในการใช้ภาษา เคารพรักษากฎระเบียบ และบรรทัดฐานของสังคมไทย ใช้ปิยวาจา มีมนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกภาพที่ดี^{๓๕}

^{๓๓} งามจุฑาภ. (ไทย) ๒๑/๖๕/๙๓., อภิ.ป. (ไทย) ๓๒/๑๐/๑๓๕.

^{๓๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๔/๒๔๐., ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๑๓/๘๗., อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๐๘๑/๕๔๓.

^{๓๕} คุณธรรมของนักประชาสัมพันธ์, <http://www.prthailand.com>. (12 ธันวาคม 2557.)

๓.๙ บุคลิกลักษณะของนักประชาสัมพันธ์

สิ่งที่เป็นแก่นสารที่สำคัญของนักประชาสัมพันธ์ก็คือ การสื่อสาร เพราะฉะนั้นนักประชาสัมพันธ์ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสารที่เป็นเยี่ยม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารให้เป็นประโยชน์กับองค์กรต่าง ๆ^{๓๖} นักประชาสัมพันธ์จะต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณนักประชาสัมพันธ์คือ มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพตน มีความเสียสละ อดทน เพื่อรักษามาตรฐานและพัฒนาการแห่งวิชาชีพอย่างสมศักดิ์ศรี มีศรัทธาในหน้าที่และมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร มีความสามัคคี เอื้ออาทร และเกื้อกูลระหว่างผู้ร่วมวิชาชีพเดียวกัน ให้ความสำคัญในการรักษาความลับ และเคารพสิทธิส่วนบุคคล คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและรับผิดชอบต่อสังคมเป็นนิจ ต้องนำเสนอเนื้อหาอย่างสุจริตใจ และรักษาวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ควรต้องเคารพรักษากฎระเบียบ และบรรทัดฐานของสังคมไทยและประการสุดท้ายคือ ใช้ปิยวาจา มีมนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกภาพที่ดีการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) นับเป็นเครื่องมือสื่อสารประเภทหนึ่งที่มีความสนใจและความนิยมในปัจจุบัน จากอดีตถึงปัจจุบัน การประชาสัมพันธ์สามารถจำแนกได้เป็นสองลักษณะ โดยในอดีตนั้นการประชาสัมพันธ์เป็นเพียงการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในข่าวสารข้อมูลและเรื่องราวต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการสื่อสารทางเดียวในอันที่จะทำให้ประชาชนได้รับทราบ มีความรู้ความเข้าใจ เกิดความนิยมและศรัทธาต่อองค์กร แต่ในปัจจุบัน การประชาสัมพันธ์ยังจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดรายการกับประชาชนผู้รับฟัง โดยที่นักประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องตระหนักในความคิดเห็น ความต้องการและพฤติกรรมของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ซึ่งยังผลให้การประชาสัมพันธ์มีลักษณะของการสื่อสารแบบบุคคลวิถีหรือการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) ด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์^{๓๗}

๓.๑๐ การประยุกต์หลักสัมมาวาทางวิทยุกระจายเสียง

การประชาสัมพันธ์ ทางวิทยุกระจายเสียงหรือการจัดรายการวิทยุที่ดี มีจริยธรรมและจรรยาบรรณ หากมีหลักการและวิธีการพูดที่ถูกต้องชอบธรรม ตามหลักธรรมสัมมาวาจา ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็จะทำให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่น นักวิทยุกระจายเสียงต้องมีโน้มนำนัก มีจิตวิญญาณจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิทยุ คำพูดที่ทำให้คนอื่นเกิดความเสียหาย สังคมเดือดร้อน นักจัดรายการต้องมีสติ และใช้วิจารณญาณในการพูด เยน เกณจิ วรรณณ ปโร ลภติ รูปปนํ มหตถิมปิ เจ วาจํ น ตํ ภาเสยย ปณฺธิโต. ถ้อยวาจาใด ทำให้ผู้อื่น ได้รับ

^{๓๖} วิจิตร อาวะกุล, การประชาสัมพันธ์ : หลักและวิธีปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.), หน้า ๔๕.

^{๓๗} วิรัช ลภิตนกุล, การประชาสัมพันธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.), หน้า ๙๘.

ความเสียหายได้ ถึงแม้ว่าจะมีประโยชน์มากมายก็ตาม บัณฑิตก็最好不要กล่าวถ้อยคำนั้น.^{๓๘} การแสดงความรับผิดชอบของวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมนั้น ย่อมมาจากผลงานที่ปรากฏของนักวิทยุกระจายเสียง ผลงานของนักวิทยุกระจายเสียง จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความตระหนักและการเห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักวิทยุกระจายเสียง ซึ่งผลงานการแสดงออกที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ย่อมมาจากจริยธรรม อันเป็นสิ่งกำกับให้นักวิทยุกระจายเสียงปฏิบัติงานไปในทางที่ถูกที่ควร หากนักวิทยุกระจายเสียงสื่อสารด้วยคำพูดที่ไม่เป็นสัมมาวาจา แต่เป็นไปในลักษณะเป็นวจีทุจริต คือ มุสาวาท การกล่าวเท็จ สื่อสารด้วยข้อมูลที่มีไม่ความจริง ปิสุณวาจา การพูดส่อเสียด พูดไม่ประสานสามัคคี สร้างความแตกแยก เอาความฝ่ายหนึ่งไปฟ้องอีกฝ่ายหนึ่ง ให้เกิดความเข้าใจผิดกัน ผรุสวาจา การพูดคำหยาบ คำด่า ประชดประชัน ฟังแล้วไม่รื่นหู และสัมผัปลาปวาจา การพูดเพ้อเจ้อ ไร้สาระ^{๓๙} ไม่อิงธรรมอิงวินัย ไม่มีกฎเกณฑ์ ประเพณีมีน้ำไม่มีเนื้อ ไร้หลักการ จะทำให้สังคมเกิดความเข้าใจผิด หวาดระแวงซึ่งกันและกัน แยกความสามัคคีอันเป็นผลกระทบต่อบุคคล และขยายเป็นวงกว้างในชุมชน จนถึงระดับประเทศ ระดับโลก การเป็นนักวิทยุกระจายเสียง ต้องยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานีวิทยุกระจายเสียงของหน่วยงานราชการและเอกชน เป็นสื่อที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนชาวบ้านมานาน และมีโฆษกวิทยุกระจายเสียง หรือนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นจำนวนมาก หากไม่มีทักษะหรือไม่มีความชำนาญในการพูด ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมสัมมาวาจาในการสื่อสาร ไม่มีความรับผิดชอบต่อคำพูดของตนเอง ขาดสติสัมปชัญญะ ไม่มีโยนิโสมนสิการ คือการพิจารณาไตร่ตรองก่อนพูด หากพูดผิดเป็นมิถวาจา ก็จะทำให้เกิดความเสียหาย และต้องยอมรับความจริงว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน การสื่อสารในรูปแบบต่างๆมีมากมาย โดยเฉพาะสื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อราคาถูกที่เข้าถึงประชาชนมานาน และชาวบ้านมีความรักความผูกพัน ใกล้ชิดกับโฆษกวิทยุเสมือนหนึ่งเป็นครอบครัวเดียวกัน ผู้วิจัย ได้สำนึกในวิชาชีพวิทยุกระจายเสียง และมองเห็นความสำคัญ ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นมรดกธรรมมรดกโลก เปรียบเสมือนเพชรน้ำเอกทางพระพุทธศาสนา ที่มีคุณค่าอนันต์หาที่เปรียบมิได้ หลักธรรมสัมมาวาจา ทรงเป็นหลักธรรมต้นแบบของวาจา ที่พระพุทธองค์ได้ทรงเริ่มต้น ใช้สื่อสารธรรมในสมัยต้นพุทธกาล หลังจากตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เพราะวาจาของพระองค์เป็นสุภาสิตวาจา คือคำจริง มีความศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ มีเดช มีอานุภาพ ที่ชาวโลกและเทวดาให้การยกย่องสรรเสริญ การนำสัมมาวาจา คือวจีสุจริต มาประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการจัดรายการวิทยุ และเพื่อประโยชน์สุข

^{๓๘} พุ. ขา. (ไทย) ๒๗/๑๖๐/๒๘๔.

^{๓๙} ที. ปาฏิ. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑.

ต่อตนเอง ต่อคนฟัง และสังคมส่วนรวม ซึ่งแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัมมาวาจา ในการจัดรายการวิทยุมี ๕ ประการด้วยกัน คือ

๓.๑๐.๑.การประยุกต์ใช้คำจริง การจัดรายการวิทยุ นักจัดรายการวิทยุ ต้องยึดหลักความจริงหรือคำจริง ในการเสนอข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ฟัง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสความสำคัญของคำจริงในครั้งพุทธกาลว่า (อภกฺกสํ วิญญูปณิ คิริ สจฺจํ อุทฺธิรเย ยาย นาสิเช กณฺจิทมํ พุริมิ พราหมณฺ) ผู้ใดฟังกล่าวถ้อยคำอันไม่เป็นเหตุให้ใครๆ ชัดใจ ไม่หยาบคาย เป็นเครื่องให้รู้ความได้และเป็นคำจริง, เราเรียกผู้นั้นว่าเป็นพราหมณ์.^{๔๐} แนวการใช้คำจริง คือการตระหนักถึงหลักจรรยาบรรณของนักจัดรายการวิทยุในข้อที่ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม จรรยาบรรณในการเสนอข่าวต้องเป็นความจริง คำจริง หรือเรื่องจริง ไม่เป็นเท็จ จะปิ่นข่าวหรือแต่งข่าวให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในลักษณะใดๆ มิได้ นักจัดรายการวิทยุ ต้องระมัดระวังในการใช้สื่อกระจายเสียง หากการจัดรายการวิทยุ ไม่ยึดเอาประชาชนกลุ่มผู้ฟังรายการเป็นศูนย์กลาง ขาดความรับผิดชอบต่ออันพึงมีต่อสังคม ขาดสัจจวาจา คือคำจริง ไร้จรรยาบรรณในการพูดประเภทพูดตามใจปาก พูดด้วยต้นหาบน้ำน้ำลายจะพูดอะไรก็พูด ไม่นึกถึงข้อเท็จจริงและความถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ซึ่งจะเป็นผลกระทบขยายเป็นวงกว้างในทางลบ ทำให้สังคมเกิดความปั่นป่วนวุ่นวาย สร้างความเสียหายต่อชุมชนประเทศและทำให้สังคมเกิดความแตกแยก

ในโลกปัจจุบันยุคข้อมูลข่าวสาร อาจมีทั้งเรื่องจริงและไม่จริงในฐานข้อมูลซึ่งมีอยู่ทั่วทุกมุมโลก เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งในประเทศและนอกประเทศ ภายในประเทศเกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อาจนำไปสู่ความแตกแยกสามัคคี หากนักจัดรายการวิทยุ เสนอข่าวที่ไม่เป็นไปตามความเป็นจริงบิดพลิ้ว สังคมที่เกิดความเสียหายอยู่แล้ว ยิ่งเพิ่มภาระความเสียหายหนักเข้าไปอีก คงจะเป็นการยากในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน หากนักจัดรายการวิทยุมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมสัมมาวาจา และนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดรายการพร้อมนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นธรรมและเที่ยงตรง ไม่ใช้คำพูดปลุกปั่นยุยงส่งเสริมให้เกิดความหวาดระแวงต่อกัน สร้างคำพูดที่ฟังแล้วเกิดความสบายใจ ก็จะได้รับที่ยอมรับจากกลุ่มคนฟัง การเสนอข่าวที่ไม่เที่ยงตรง ไม่เป็นธรรม ไร้จรรยาบรรณในการนำเสนอข่าวสารนั้น จะทำให้สังคมขาดความเชื่อถือเสื่อมความศรัทธา และทำให้ตัวเองเสียชื่อเสียงเกียรติยศ ฟั่น้อง วงศ์ตระกูล อันนำไปสู่ความล้มเหลวทางสังคมและธุรกิจอีกด้วย นักจัดรายการวิทยุต้องเคารพต่อคำพูดของตนเอง เพราะการมีวาจาจริง จะทำให้วาจานั้น มีความศักดิ์สิทธิ์ มีเสน่ห์ มีมนต์ขลัง และมีเดชมีคุณ เพราะคำพูดทุกคำที่พูดออกไปเป็นนายเรา และจะเป็นหลักฐานที่คนฟังยึดถือเอาคำพูดของเราเป็นเกณฑ์ ไม่สามารถเอาคืนได้ พูดดีก็มีประโยชน์ พูดชั่วพาตัวอัปจนผู้คนนิินทา การพูดคำเท็จที่ไม่ประกอบด้วยคำจริง ระเบิดสัจยโกหกปากดีใจร้าย ใครเชื่อ

^{๔๐} พุ. ธ. (ไทย) ๒๕/๗๐.

คำพูดมีแต่จะต้องเสียทีพลาดท่า เดียวนี้สังคมมนุษย์เป็นเช่นนี้ สัตว์ป่ายังจะซื่อสัตย์เสียกว่า ดังบทกลอนของกวีเอกสุนทรภู่ที่กล่าวไว้ว่า

อันมนุษย์สุดเชื่อมั่นเหลือปิด พุดสบถแล้วสะบัดไม่ขัดสน
เพราะแต่คำน้ำจิตคิดประจัญ ปากเป็นผลใจเป็นพาลเหลือมารยา
ใครหลงลื่นกินลูกยอกก็พอม้วย ต้องตายด้วยปากมนุษย์ที่มูสา
คนทุกวันมันมีชื่อถือสัจจา สู้สัตว์ป่าก็ไม่ได้ใจลำพอง^{๔๑}

นอกจากนั้น ผลของการไม่มีวาจาสัตย์ นอกจากจะทำให้ตัวเองหมดคุณค่า ไม่มีราคาและกลายเป็นคนล้มเหลวแล้ว ยังทำให้ครอบครัวเดือดร้อนและสังคมเดือดร้อนอีกด้วย การถือสัจจวาจา คือ คำจริง จะทำให้เกิดพลังบุญ พลังกุศล มีความสุขความเจริญในชีวิต เมื่อละจากโลกนี้แล้ว ไปสู่สัมปรายภพ เบื้องหน้า ย่อมถึงซึ่งสุคติสวรรค์นิพพาน

ดังนั้น นักจัดรายการวิทยุ ต้องปลูกฝังหลักการประยุกต์ใช้คำจริง ให้ยึดถือเป็นอุดมการณ์ของชีวิต ในการสร้างสรรค์รายการ สร้างสรรค์สังคม จะทำให้คนฟังเกิดความเชื่อ ความศรัทธา และยึดถือนักจัดรายการเป็นแบบอย่าง เกิดแนวคิดที่ดีมีความสุข อันจะเป็นมาตรฐานจรรยาบรรณ ในวิชาชีพวิทยุกระจายเสียงและเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

๓.๑๐.๒. การประยุกต์ใช้คำสุภาพ การใช้คำสุภาพ อ่อนหวาน ในการจัดรายการวิทยุ อยู่ในจรรยาบรรณของนักวิทยุกระจายเสียง คือ การใช้ภาษาหรือคำพูดสุภาพ ซึ่งผู้จัดรายการวิทยุ จะต้องตระหนักว่า หากนำเสนอคำไม่สุภาพในการจัดรายการวิทยุ และจะส่งผลกระทบต่อสังคมในเชิงเสียหาย เพราะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่ผู้ฟังทุกระดับ คำพูดที่พูดออกไป ต้องกลั่นจากใจ และเป็นคำสุภาพ อ่อนหวาน ไม่เป็นคำด่า ไม่เป็นคำเสียดสี ไม่เป็นคำหยาบกระด้าง ประชดประชัน หากเป็นคำสุภาพที่เกิดจากน้ำใสใจจริง คนฟังรายการฟังแล้วชื่นรื่นหู ฟังได้อย่างมีน้ำเปื้อน มีความสุขในการฟัง ฟังแล้วยากฟังอีก ธรรมชาติของมนุษย์หรือสัตว์ ย่อมต้องการฟังคำสุภาพ วาจาดี วาจางาม อ่อนหวาน ละมุนละไม ด้วยกันทั้งนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสสอนไว้ เรื่องผลของการพูดวาจางาม หรือไม่งาม ดีหรือไม่ดี มีคุณหรือมีโทษ และได้รับผลอย่างไร ดังสุภาษิตที่ว่า

“กลยาณีเมว มุญเจยย น หิ มุญเจยย ปาปิก

โมกฺโข กลยาณียา สาธุ มุตฺวา ตปฺปติ ปาปิก

ฟังเปล่งวาจางามเท่านั้น ไม่ฟังเปล่งวาจาชั่วเลย การเปล่งวาจางามยังประโยชน์ให้สำเร็จ คนเปล่งวาจาชั่วย่อมเดือดร้อน”

การพูดจาให้มีความไพเราะชวนฟัง พูดแต่วาจาสุภาพดี ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ จะทำให้ได้รับความสุขความเจริญ มีคนยกย่องสรรเสริญและเป็นที่รักของคนทั่วไป ดังนั้นควรพูดแต่

^{๔๑} เอกรัตน์ อุดมพร , สุตยอตคำกลอนสุภาษิตมหากวีสุนทรภู่, (กรุงเทพมหานคร : ธนธัการพิมพ์

ถ้อยคำอันเป็นที่รักที่พอใจ ส่วนคำที่หยาบคายเป็นวาจาทุพภาษิต ย่อมทำให้เดือดร้อนและถูกตำหนิติเตียน จึงควรดเว้นเสีย พระพุทธเจ้าได้ทรงยกเอาชาติในอดีตของพระองค์ เมื่อครั้งที่เสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ดังนี้

เมื่อครั้งที่พระโพธิสัตว์ บังเกิดเป็นพระโอรสของพระเจ้าพรหมทัต พระมารดาของพระองค์เป็นผู้มักโกรธ ทุร้าย ชอบด่าบริภาษผู้อื่น พระโพธิสัตว์ประสงค์จะถวายโอวาทแก่พระมารดา ทรงดำริว่า การกราบทูลถ้อยคำที่ไม่มีเรื่องอ้างอิงไม่สมควร จะไม่เป็นผล จึงแสวงหาสิ่งเปรียบเทียบ เพื่อจะแนะนำพระมารดา วันหนึ่ง พระองค์เสด็จไปในพระราชอุทยานพร้อมกับพระมารดา ได้ยินเสียงนกต้อยตีวิดกำลังส่งเสียงร้องดังรบกวนในระหว่างทาง ผู้ติดตามมากมายได้ยินเสียงนั้น จึงพากันปิดหูกล่าวว่า “เจ้านกมีเสียงหยาบช้า เจ้าอย่าได้ส่งเสียงร้อง” แล้วต่างขว้างปาก้อนดินใส่จนนกต้อยตีวิด เมื่อเสด็จต่อไป ก็พบนกคู้เหว่าตัวหนึ่ง อยู่บนต้นสาละ ส่งเสียงร้องไพเราะจับใจ คณะผู้ติดตามพากันหลงใหลในเสียงนั้น ต่างกล่าวขึ้นว่า “เจ้านกน้อย มีเสียงไพเราะอ่อนหวาน นุ่มนวล เจ้าจงร้องต่อไป เราอยากฟังเสียงของเจ้าอีก”

พระโพธิสัตว์เห็นเหตุการณ์ทั้งสองนั้นแล้ว จึงดำริว่า เราจะนำเหตุการณ์นั้นมาเปรียบเทียบให้พระมารดาฟัง จึงกราบทูลว่า “มหาชนได้ยินเสียงของนกต้อยตีวิด ต่างพากัน ปิดหูแล้วไล่ไปเสีย แม้นกนี้มีสีขนสวยงาม แต่มีเสียงหยาบกระด้าง เปรียบเสมือนคนมีวาจาหยาบคาย ย่อมไม่เป็นที่รักของผู้อื่น แต่นกคู้เหว่าแม้มีสีดำไม่น่าดู ก็เป็นที่รักเพราะมีเสียงไพเราะอ่อนหวาน เปรียบเสมือนคนมีวาจาสุภาษิต มีวาจา สละสลวย คิดก่อนพูด ไม่ฟุ้งซ่าน มีถ้อยคำเป็นอรรถเป็นธรรม ย่อมเป็นที่รักของมหาชน” พระมารดาสดับแล้วก็รู้สึกพระองค์ และได้เป็นผู้มีวาจาไพเราะนุ่มนวล ด้วยพระโอวาทเพียงครั้งเดียว เท่านั้น^{๔๒}

เพราะฉะนั้น นักจัดรายการวิทยุ จะประสบความสำเร็จในการจัดรายการวิทยุ และเป็นที่รักใคร่ของมหาชน ควรพูด ด้วยวาจาที่มีความสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน นุ่มนวลชวนฟัง ก่อนพูดก่อนจาอะไร ควรคิดใคร่ครวญ สำนวนวาจา เพราะถ้อยคำทุกถ้อยคำที่พูดออกไป จะสะท้อนกลับมาหาตัวเราเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขอให้คำพูดทุกถ้อยคำของเรา เป็นการพูดจาดด้วยคำสุภาพ นุ่มนวล อ่อนโยน ไม่ควรพูดตะคอก หรือพูดคำหยาบคาย ไม่ฉะนั้นคนจะลบหลู่ดูหมิ่น ไม่ให้ความเกรงใจ ดังบทกลอนสอนใจในสุภาษิตสอนหญิง ของบรมครูบทกลอน ที่เป็นอมตะไม่เสื่อมคลาย นามว่าสุนทรภู่

จะพูดจาปราศรัยกับใครนั้น อย่าตะคั่นตะคอกให้เคืองหู

ไม่ควรพูดอ้ออิงขึ้นมึงกู คนจะหลู่ลวงลามไม่ขามใจ^{๔๓}

๓.๑๐.๓ การประยุกต์ใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ นักจัดรายการวิทยุต้องคำนึงถึงการพูดเมื่อพูดแล้ว เป็นการพูดอย่างสร้างสรรค์ มีประโยชน์ หรือเป็นไปในลักษณะทำลายประโยชน์ทั้ง

^{๔๒} ขุ. เอก. (ไทย) ๒๗/๕๓/๑๓๒.

^{๔๓} เอกลักษณ์ อดมพร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

ของตนเองและของคนอื่นหรือไม่ ไม่มีการพูดจาอย่างหนึ่งแล้วจิตใจคิดไปอีกอย่างหนึ่ง ปากกับใจตรงกัน มีเมตตากรุณาเป็นนิสัย การจัตราการวิทยุ ที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องยึดหลักธรรมสัมมาวาจาของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักปฏิบัติ ในการประยุกต์ใช้ประกอบการพูด ไม่ควรพูดด้วยจิตที่เต็มไปด้วยตัณหา ไม่ควรพูดด้วยจิตที่เต็มไปด้วยโทสะจริต อาฆาตมาดร้าย เพราะจะเป็นเครื่องกั้นมิให้เกิดปัญญา ทำให้มีติดบอด คำสอนของพระองค์ที่เป็นอมตวาจา ยังศักดิ์สิทธิ์และมีอานุภาพมิเสื่อมคลายเป็นที่ประจักษ์ชัดต่อชาวโลกว่า

วาจาใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น ก็ไม่กล่าววาจานั้น คำใดจริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ และไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคตย่อมรู้กาลที่จะกล่าวคำนั้น

คำใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคตก็ไม่กล่าวคำนั้น คำใดจริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ และเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคตย่อมรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ทั้งนี้เพราะตถาคตมีความอนุเคราะห์ในสัตว์ทั้งหลาย

หลักคำพูดของพระพุทธองค์ ที่เกี่ยวกับคำจริงหรือไม่จริง ประกอบด้วยประโยชน์ หรือไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ที่ทรงตรัสแก่อภัยราชกุมาร ในสมัยพุทธกาล ซึ่งปรากฏในอภัยราชกุมารสูตร ในพระไตรปิฎก โดยมีเนื้อหาสาระพอสังเขป ดังนี้

สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ เวฬุวนารามใกล้กรุงราชคฤห์ อภัยราชกุมารได้ไปหานิครนถนาฏบุตร และได้รับการชักชวนเลี่ยมสอนให้ไปถามพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการกล่าววาจา ด้วยการถามปัญหาสองเงื่อนไข ซึ่งนิครนถ์อ้างว่า ถ้าถามปัญหาเช่นนี้แล้ว จะทำให้สมณโคดมกลืนไม่เข้าคายไม่ออก เหมือนมีกระ जबเหล็กติดอยู่ในลำคอ โดยให้ถามว่า พระพุทธเจ้าตรัสพระวาจาอันไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่นหรือไม่ ถ้าตอบว่ากล่าวก็จะย้อนได้ว่า ท่านกับปุถุชนจะต่างอะไรกัน เพราะปุถุชนก็กล่าววาจาเช่นนั้น ถ้าตอบว่าไม่ ก็จะย้อนได้ว่า เหตุไฉนจึงกล่าวว่าพระเทวทัตอย่างรุนแรง จนพระเทวทัตโกรธไม่พอใจ อภัยราชกุมารได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า มองดูดวงอาทิตย์ เห็นว่ายังไม่ใช่เวลาอันสมควรที่จะถาม จึงได้นิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุรูปอื่นอีก ๓ รูปไปฉันในวันรุ่งขึ้น ครั้นถึงวันรุ่งขึ้น เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงสถานที่นิมนต์ และฉันเสร็จแล้ว อภัยราชกุมารได้ทูลถามว่า พระบรมศาสดาตรัสพระวาจาอันไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่นหรือไม่ ตรัสว่า ข้อนี้นี้มิใช่ปัญหาที่พึงตอบโดยแง่เดียว พอตริสตอบเท่านั้น อภัยราชกุมารกราบทูลว่า ข้อนี้นิครนถ์ฉิบหายแล้ว พร้อมทั้งได้เล่าความจริงทุกประการ ที่นิครนถนาฏบุตรให้มาไต่ถามทุกประการ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสถามว่า เด็กที่อมเอาไม้หรือกระเบื้องเข้าไปในปากเพราะความพลั้งเผลอของท่านหรือแม่นม ท่านจะอย่างไร กราบทูลว่า ถ้านำออกในเบื้องต้นแรกไม่ได้ ก็ต้องประคองศีระด้วยมือซ้าย งอนิ้วเอาของออกด้วยมือขวา แม้พร้อมด้วยโลหิตด้วย เพราะมีความอนุเคราะห์ในเด็ก พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า พระองค์ก็ฉันนั้น

เหมือนกัน และตามด้วยข้อความที่กล่าวข้างต้น เป็นเชิงเปรียบเทียบ^{๔๔} จากพุทธดำรัสที่ทรงตรัสไว้ เมื่อสองพันหกร้อยปีล่วงมาแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ข้อคือ ไม่ทรงตรัสมีอยู่ ๒ ข้อ และทรงตรัสตามกาลอันควร ๒ ข้อ กล่าวคือ วาจาใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น และข้อที่ว่า คำใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ หรือจริงแท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แต่เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนอื่นทั้งสองประการนี้ พระพุทธองค์ไม่ทรงตรัสส่วนข้อที่พระองค์ทรงตรัส แต่ต้องประกอบด้วยกาลอันควรมี ๒ ข้อด้วยกัน คือ คำใดจริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ และไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น และข้อที่ว่า คำใดจริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ และเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนอื่น ทั้งสองประการนี้ พระพุทธองค์ย่อมตรัสแต่เลือกกาลที่จะตรัส และพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อเวไนยสัตว์

“สทสสมปิ เจ วาจา อนตถปท สญหิตา

เอกํ อตถปทํ เสยโย ยํ สุตวา อุปสมมติ

ถ้ามีวาจาที่ประกอบด้วยข้อความ ซึ่งไม่เป็นประโยชน์แม้ตั้งพัน

ข้อความที่เป็นประโยชน์ แม้บทเดียว ที่ฟังแล้ว สงบระงับได้ ประเสริฐกว่า”^{๔๕}

พอสรุปได้ว่า คำจริง ประกอบด้วยประโยชน์ ถึงแม้จะไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น พระองค์ทรงเลือกที่จะตรัส แต่ต้องดูเวลาที่สมควร การที่พระองค์จะตรัสหรือไม่ตรัสนั้น มิใช่สาระ แต่พระองค์ได้ยึดเอาการมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ ของคนอื่นเป็นหลักและความอนุเคราะห์แก่ชาวโลก ดังนั้น นักจัดรายการวิทยุ ที่หวังความเจริญก้าวหน้า ในการใช้สื่อกระจายเสียง และสร้างศรัทธาंनाเชื่อถือจากคนฟัง โดยยึดเอาประชาชน สังคมส่วนรวมเป็นศูนย์กลาง เลือกพูดคำพูดที่มีประโยชน์ มีสาระ มีแก่นสาร ไม่พรั้งเพื่อพรรณนา หรือเลือกไม่พูดคำพูดที่ไม่มีประโยชน์ ไร้สาระ โดยยึดวาจาต้นแบบของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแนวทาง ในการสื่อสารไปยังกลุ่มคนฟัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในสังคมส่วนรวม

๓.๑๐.๔. การประยุกต์คำพูดด้วยจิตเมตตา ผู้จัดรายการวิทยุต้องมีจิตเมตตาต่อผู้ฟัง หวังดีหรือปรารถนาดีต่อผู้ฟัง การพูดด้วยจิตเมตตา น้ำเสียงจะนุ่มนวลชวนฟัง ผู้ฟังๆ แล้วไม่เกิดความเครียด นักจัดรายการควรปลูกจิตสำนึกประชาชนผู้ฟังรายการ ให้เห็นคุณค่าประโยชน์ของการพูดด้วยจิตเมตตา การพูดส่อถึงนัยใจคอ มีคำกล่าวว่า ดวงตาเป็นหน้าต่างของหัวใจ คนเราเมื่อเกิดเวทนาอารมณ์ความรู้สึก ตามธรรมชาติ มักแสดงออกทางสายตา ไม่ว่าดีใจหรือเสียใจ หรือเวลาที่มีความโกรธ โทสจริตเข้าครอบงำ หน้าตาจะแดง บ่งบอกถึงความไม่สบายใจ ไม่พอใจ เหตุของความรู้สึกโกรธ คับแค้นใจ เสียใจ จะเป็นผลในการแสดงออกทางกายทางวาจา น้ำเสียงที่เคลือบภาพอ่อนหวานมีเมตตา จะแปรเปลี่ยนเป็นคำพูดที่แข็งกระด้าง เป็นคำด่า คำหยาบ การพูดให้ร้ายป้ายสี

^{๔๔} ม.ม. (ไทย) ๕/๘๖/๘๗.

^{๔๕} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๘./๓๙.

ด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ด้วยน้ำเสียงที่แสดงถึงความอาฆาตมาดร้าย ขาดเมตตาธรรม ไม่น่าฟัง ทำให้ผู้ฟังเกิดความสับสน ไม่สบายใจ การใช้คำเสียงด้วยคำพูด ในการจัดรายการทางวิทยุกระจายเสียงมีอิทธิพลต่อคนฟัง ฉะนั้น นักจัดรายการวิทยุซึ่งเป็นสื่อมวลชน ที่มีความใกล้ชิดกับผู้ฟังรายการ ควรตระหนักถึงคำพูดที่มีจิตเมตตา โดยยึดหลักธรรม พรหมวิหาร ๔ กล่าวคือ เมตตา ความรักใคร่เอ็นดู กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความพลอยยินดี อุเบกขา ความวางเฉย^{๔๖} หลักธรรมคำจูนโลก ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นำมาพัฒนาจิต พัฒนาใจ พัฒนาวาจา ให้มีความชำนาญ เปี่ยมล้นด้วยหลักวิทยุธรรม คิดด้วยจิตที่ประกอบด้วยเมตตา คำพูดที่พูดออกไปก็มีเมตตา คนฟังจะมีความรู้สึกสบายใจ และรับรู้ได้ถึงน้ำเสียงและจิตใจของผู้พูดว่าเป็นคนเช่นใด มีจิตใจอย่างไร

ดังในสมัยพุทธกาล พระเวททตต์ได้ลอบปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า โดยร่วมมือกับควาณ ช้างพล่อยช้างนาฬาคีรีหวังประทุษร้ายพระองค์ให้สิ้นพระชนม์ แต่ด้วยจิตที่มีพระมหากรุณาธิคุณ และมีเมตตาธรรมสูง พระพุทธองค์ทรงกล่าวถ้อยคำด้วยจิตที่มีแต่ความรักความเอ็นดู และสุภาพอ่อนโยน กับช้างนาฬาคีรี ลำดับนั้น ช้างนาฬาคีรี ได้สัมผัสกระแสเมตตาจิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงลงวงลงแล้วเข้าไปหา พระผู้มีพระภาค ยืนอยู่ตรงพระพักตร์ พระผู้มีพระภาคทรงยกพระหัตถ์ขวาลูบกระพองช้างนาฬาคีรี พลังตรัสสอนช้างนาฬาคีรีด้วยพระคาถาทั้งหลายว่า กุญชรเอ๋ย เจ้าอย่าคิดเข้ามาทำร้าย กุญชรเอ๋ย การคิดเข้ามาทำร้ายพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นเหตุแห่งความทุกข์ กุญชรเอ๋ย ผู้ฆ่าพระพุทธเจ้า จากชาตินี้ไปสู่ชาติหน้าจะไม่มีสุดติภูมิเลย เจ้าอย่ามัวเมา อย่าประมาท เพราะคนผู้ประมาทแล้วย่อมไม่ไปสุคติ

ทันใดนั้น ช้างนาฬาคีรีเองวงสลับเองรู้สึกละอายใจที่ใกล้พระบาทของพระผู้มีพระภาคแล้วพ่นลงบนกระหม่อม(ของตน) ย่อตัวถอยออกไปชั่วระยะเห็นพระองค์ ลำดับนั้นช้างนาฬาคีรีได้กลับไปโรงช้างยืนอยู่ที่เดิม ก็ช้างนาฬาคีรีได้รับการฝึกแล้วอย่างนั้น^{๔๗} เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนแล้วว่า พลังและอานุภาพแห่งเมตตาธรรมของพระพุทธองค์ แม้แต่สัตว์ก็ยังรับรู้และกลับเนื้อกลับตัวได้ โดยเฉพาะสังคมไทย ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่โดนไฟกองใหญ่กำลังเผาไหม้ คือความโลภความโกรธและความหลง ทุกคนควรแผ่เมตตาให้กัน และพูดกันด้วยจิตเมตตา นักจัดรายการวิทยุ มีส่วนที่จะสร้างสรรค์สังคมช่วยเหลือสังคม ให้เกิดความสุขได้ ต้องปรับปรุงพัฒนาคำพูด ให้ประกอบด้วยจิตเมตตา และพัฒนารายการวิทยุของตัวเองด้วยหลักพรหมวิหารธรรม จะพูดจะจาอะไร ให้คิดถึงใจเราใจเขา เป็นกระบอกเสียงที่ทรงคุณค่า และเป็นที่พักพิงของประชาชนได้

๓.๑๐.๕.การประยุกต์การพูดให้ถูกกาลเทศะ นักจัดรายการต้องรู้ว่า กาลใด ควรพูดสิ่งใด และไม่ควรพูดสิ่งใด สถานการณ์ สถานที่ และกลุ่มคนฟังเป็นอย่างไร การจัดรายการวิทยุ ต้องยึดหลักธรรม สัมปยุตธรรม แปลว่า ธรรมของสัตว์บุรุษ มี ๗ ประการ คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้

^{๔๖} ที. ม. (ไทย) ๒/๒๕๖/๓๗๒.

^{๔๗} วิ. จุล. (ไทย) ๗/๑๙๕-๑๙๗/๒๑๕.

กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล อันหมายถึง ธรรมของคนดี ธรรมของคนสงบ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ เป็นคุณสมบัติของคนดีมีคุณธรรม หลักกัลยาณุตตา ความเป็นผู้รู้จักกาล รู้จักเวลา สามารถนำมาพัฒนาในการพูดได้ คือ รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง สถานการณ์ใด ควรพูดอย่างไร ไม่ควรพูดอะไร บริบทสังคมเป็นอย่างไร นักจัดรายการวิทยุ พูดต้องมีสติ หากขาดสติเมื่อใด จะทำให้ความประมาท กิเลสตัณหา ในรูปแบบต่างๆ เข้าครอบงำทันที ดังศาสนสุภาษิตที่ว่า อสาดํ สาดรูปน ปิยรูปน อปิยํ ทุกขํ สุขสส รูปน ปมตตมติวตตติ. คนที่ประมาทมัวเมา ย่อมถูกสิ่งที่ไม่น่ายินดีมาในรูปที่น่ายินดี ครอบงำ ถูกสิ่งที่ไม่น่ารักมาในรูปน่ารักครอบงำ ถูกสิ่งที่ก่อทุกข์มาในรูปสุขครอบงำ.^{๔๘} หากเราประมาท จะทำให้พลั้งเผลอในการพูด ไม่ถูกกาลเทศะ หรือเห็นกงจักรเป็นดอกบัว พูดถูกเป็นผิด พูดผิดเป็นถูก เพราะความประมาทเป็นหนทางเสื่อม ซึ่งพระพุทธเจ้าและบัณฑิตทั้งหลายไม่สรรเสริญ

ในโลกสังคมปัจจุบัน เราต้องเรียนรู้โลกทางโลก และโลกทางธรรมไปพร้อมๆ กัน เพราะโลกสมัยนี้เจริญด้วยวัตถุนิยม มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ไฟกองใหญ่คือความโลภความโกรธความหลง ยังเผาไหม้สังคมโลกไม่หยุดยั้ง หากเราไม่ได้ศึกษา ไม่ได้เรียนรู้โลกทางธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เราจะกลายเป็นคนที่มีติดบอด ปัญญาไม่เกิด ไม่สามารถนำเอาธรรมมาใส่ใจที่ ห่อหุ้มไปด้วยกิเลสคืออวิชชาให้สะอาดหมดจดได้ เมื่อการพูดที่เป็นไปในลักษณะของมิจฉาวาจา ก็ไม่มีความรอบรู้ในการนำหลักสัมมาวาจา มาจับหรือมากำกับในการพูดที่ถูกต้องได้ ซึ่งการใช้คำพูดนั้น ถือเป็นเครื่องมือ ในการสื่อสารของนักจัดรายการวิทยุ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาเรียนรู้หลัก และวิธีการพูด ให้ถูกกาลเทศะ ตามแนวทางสัมมาวาจา คือกัลยาณุตตา การพูดกับผู้ใหญ่ควรพูดอย่างไร พูดกับผู้ย่อยควรพูดเช่นไร โดยเฉพาะการจัดรายการวิทยุ ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวกับคนจำนวนมาก ต้องมีทักษะความชำนาญ และมีความรู้ความเข้าใจในหลักกัลยาณุตตา คือความเหมาะสมรู้เวลารู้สถานการณ์ในการพูดให้นำหลักแห่งคุณงามความดีของสัตบุรุษ ๗ ประการ มาประกอบในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียง จะประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงานสืบไป

๔. สรุป

สรุปว่า จากการศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาพบว่า หลักสัมมาวาจาเป็นหลักธรรมที่เป็นต้นแบบแห่งการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระธรรมคำสอนในสมัยพุทธกาล จนทำให้พุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากประชาชน และมีความเจริญรุ่งเรืองมาตราบทุกวันนี้ ในหลักสัมมาวาจานั้น เราสามารถนำมาปฏิบัติในการทำงานประชาสัมพันธ์ จะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอน นอกจากนี้ ในการจัดรายการทางวิทยุกระจายเสียง นักจัดรายการต้องมีหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณในการจัดรายการ เพื่อความ

^{๔๘} พุ. ขา. (ไทย) ๒๗/๑๐๐/๑๓๒.

ถูกต้องชอบธรรม ตลอดจนการนำหลักสัมมาวาจาองค์ธรรมในมรรค ๘ มาประยุกต์ใช้ในงานกระจายเสียง นักจัดรายการวิทยุเป็นผู้ที่มีบทบาทและมีความใกล้ชิดกับประชาชน การพูดที่ถูกต้องชอบธรรมต้องเป็นสุภาษิตวาจา โดยยึดหลักธรรมสัมมาวาจาทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดรายการทางวิทยุ จะช่วยเสริมสร้างสังคมให้มีความเข้าใจกัน ทำให้ผู้คนรักใคร่นับถือ เพราะคำพูดเป็นสัมมาวาจา คือ วาจาดี วาจางาม มีพุทธานุภาพ มีความสุภาพอ่อนหวาน เป็นคำจริงมีประโยชน์ ถูกเวลาและพูดด้วยจิตเมตตา

นอกจากนั้น นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงต้องยึดหลักจริยธรรมให้ยึดถือเป็นอุดมการณ์ของชีวิต ตลอดจนมีความสำนึกในจรรยาบรรณวิชาชีพของนักจัดรายการวิทยุ การนำหลักธรรมสัมมาวาจา มาประกอบในการพูดจัดรายการ จะได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากกลุ่มประชาชนผู้ฟังรายการ ทำให้กลุ่มคนฟังเกิดแนวคิดปัญญา ปรับเปลี่ยนความเชื่อทัศนคติไปในทางที่ถูกต้องและยึดถือนักจัดรายการเป็นแบบอย่างที่ดีอีกด้วย นอกจากนี้ ในความรับผิดชอบต่อสังคมนักจัดรายการจะปฏิเสธไม่ได้ เพราะถ้าหากการเสนอข้อมูลข่าวสารที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงสร้างความแตกแยก พูดไม่มีแก่นสารและใช้คำหยาบคำด่าปลุกเร้าคนมวลง จะทำให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองซึ่งเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม และกลายเป็นปัญหาของประเทศ

ดังนั้น การเป็นนักจัดรายการที่ดีมีประสิทธิภาพ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเว้นจากการกล่าววาจาที่เป็นพหุภาษิต หรือคำพูดที่เป็นไปในลักษณะมิฉฉาววาจา ซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อมขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของชีวิต ในหลักสัมมาวาจาหลักธรรมในการสื่อสารที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในพุทธกาล ประสบผลสำเร็จอันยิ่งใหญ่ หลังพุทธปรินิพพานแล้ว บรรดาสาวกยังได้ยึดถือพระองค์เป็นต้นแบบในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ค้นพบประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ทราบว่ากระบวนการพัฒนาการประชาสัมพันธ์นั้นมีมาเป็นขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อสื่อความหมายในการประชาสัมพันธ์ ให้มีความเข้าใจอันดีต่อกัน เช่น การวาดภาพตามฝาผนังถ้ำ การใช้สัญญาณเสียง คิวไฟ เสียงกลอง เป็นต้น มาจนถึงการสื่อสารประชาสัมพันธ์โดยผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในสมัยโลกาภิวัตน์หรือยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน